

Op zoek naar een nieuw elan

Rapport betreffende de parochiecatechese in de Nederlandse Kerkprovincie

Dr. Johan Van der Vloet

Drs. Diederik Wiene

Presentatie en synthese

Dit rapport bestaat uit twee delen.

Het eerste deel (*Parochiecatechese op nieuwe wegen. Rapportage*) is het verslag van onze gesprekken met de bisdommen, de opleidingen en andere gesprekspartners;

Het tweede deel (*Naar het diepe varen. Nieuwe kansen voor de parochiecatechese*) is een studiedocument dat de belangrijkste tendensen in de parochiecatechese in de West-Europese literatuur samenvat. Beide rapporten leiden tot een reeks van aanbevelingen.

De studie van de recente evoluties in de parochiecatechese laat een aantal duidelijke tendensen zien. Parochiecatechese wordt steeds belangrijker en het verschil met het godsdienstonderwijs wordt onderstreept. Catechese evolueert van een overdracht van het geloof naar een actief aanwezig stellen van het geloof (proposition) op alle niveaus van de samenleving en het menselijke bestaan. Men beseft dat catechese een inleiding in de *wereld* van het geloof is, waarbij het hele christelijke leven aan bod komt. Men zoekt daarbij naar een catechetische pastoraal die liturgie, leer, ethiek en spiritualiteit integreert. De termen initiatie en mystagogie spelen een belangrijke rol en worden in zekere zin herontdekt. Tegelijk wenst men een radicale aansluiting van de catechese bij de al dan niet expliciete vragen van mensen. Een biografische catechese volgt mensen op hun eigen geloofsweg en veronderstelt een verregaande differentiatie. Daarom kent catechese ook meerder ingangen, die samenvallen met de verschillende aspecten van het christelijke leven.

Het ideaal van de hele christelijke gemeenschap als draagster van de catechese treedt zo op de voorgrond. Intergenerationele catechese en de begeleiding van catechumenen en herbeginners sluiten hierbij aan.

De zoektocht naar een nieuw elan in de literatuur weerspiegelt zich in de vragen en suggesties van onze gesprekspartners. Deze suggesties gaan voorlopig voornamelijk in de richting van een grotere samenwerking en een doorstroming van informatie. Onze gesprekspartners uit de bisdommen en de opleidingen staan gunstig tegenover de oprichting van een Landelijk Bureau (Officium Catecheticum) om deze coördinatie op zich te nemen.

De opleidingen willen graag een gesprek over de eindtermen van parochiecatechetische vorming. Op het vlak van de bisdommen is er wat de opleiding betreft vraag naar een "middenniveau" (Wiccen en Wegen) en enkele interdiocesane opleidingsinstituten. Voor een meer reflectief onderzoek op het terrein van catechese ontbreken vaak tijd en middelen. Hier zou een landelijk centrum een functie kunnen hebben die helpt om inhoudelijk het gesprek over catechese te stimuleren en wegwijzers uit te zetten.

Op grond van de gesprekken en de studie doet dit rapport een reeks aanbevelingen. De voornaamste daaruit zijn:

1. Een beleidsdocument (nationaal directorium) rond parochiecatechese dat rekening houdt met de nieuwe Europese tendensen, “good practices” en uitdrukking geeft aan een nieuw elan
2. De oprichting van een landelijk bureau voor catechese (*Officium Catecheticum*) dat landelijke samenwerking opzet met het oog op de ondersteuning van het diocesane beleid inzake parochiecatechese via de doorstroming van landelijke en internationale informatie door studiedagen, workshops, een tijdschrift, documentatiecentrum. Dit bureau kan de taken van de punten 3-10 op zich nemen.
3. De opheffing van de huidige BCK (conform de plannen KPH). Instelling van een representatieve raad bij het Officium. Hierin zouden naast vertegenwoordigers uit de bisdommen ook een aantal experts (hier is te denken aan mensen van de opleidingen en iemand van de kerkelijke bewegingen) zitting moeten krijgen.
4. Onderzoeken welke projecten landelijk ontwikkeld kunnen worden (schrijverscollectief) en welke buitenlandse projecten in aanmerking komen voor vertaling, met prioriteit voor jongerenprojecten
5. Specifieke aandacht voor ingangen van catechese (cultuur, liturgie, dienst aan de wereld, publieke debat, media...), voor de herbeginners en de catechumenen en de rol van kleine gemeenschappen (small christian communities).
6. Wetenschappelijke reflectie op het domein van de parochiecatechese stimuleren en zelf ondernemen met het oog op een geïntegreerde en gedifferentieerde catechese.
7. Criteria ontwerpen voor de opleiding van een middenkader en interdiocesane instituten daartoe oprichten. De rol van de priester hierin duidelijk omschrijven en in de priesteropleidingen meer aandacht geven aan catechese en dit landelijke afstemmen
8. Contact met de academische opleidingen leggen en afstemming zoeken.
9. De verhouding tot de school en het godsdienstonderricht verhelderen en samenwerking met de betreffende instanties zoeken.
10. Financiële middelen onderzoeken en sponsoring gestructureerd aanpakken

De auteurs hopen met dit rapport een bijdrage geleverd te hebben tot de vitalisering van de parochiecatechese in Nederland. Zelf zijn ze op dit punt hoopvol gestemd.

Dr. J. Van der Vloet

Drs. D. Wienen

Augustus 2002

Inhoudsopgave

Presentatie en synthese.....	1
I.	4
Parochiecatechese op nieuwe wegen.....	4
Rapportage van het catechese- onderzoek	4
Inleiding	4
De bisdommen.....	4
Algemene trend.....	4
1. De noodzaak van “goede” catechese.....	4
2. Een nieuw elan	5
3. Een integrale benadering van catechese	5
4. Een gedifferentieerde catechese	5
5. Hindernissen.....	6
Wensen voor landelijke (interdiocesane) samenwerking	6
Ideeën, problemen, thema's.....	9
Opleidingen.....	11
Priesteropleidingen.....	12
Twee cursussen met landelijke uitstraling	12
Alpha-cursus	12
Geloven Nu	12
Bewegingen	13
Instituten	13
Besluit.....	14
Naar het diepe varen.....	15
Nieuwe kansen voor de parochiecatechese.....	15
Een stand van zaken uit de literatuur en aanbevelingen.....	15
Inleiding.....	15
1. De context: de Europese cultuur van vandaag	16
1.1. Het grote kenmerk van deze tijd is ongetwijfeld het pluralisme en de individualisering.....	16
1.2. Deze individualisering gaat samen met een andere beleving van godsdienst en religie.....	17
1.3. Op het psychologische vlak hebben de kerken grote plausibiliteitsproblemen.	17
1.4. Op het intellectuele vlak is er een tendens om de kerk als intellectuele partner af te schrijven.	18
1.5. Op het maatschappelijke vlak wordt het kerkelijke spreken ondanks zijn actuele thematiek weinig beluisterd.....	18
2. Gevolgen voor de catechese: enkele pastoraaltheologische reflecties	18
3. De catechese: van overdracht naar “proposition”	19
4. De centrale rol van de parochiecatechese	21
4.1. Parochiecatechese revisited?	22
4.2. Parochiecatechese: nieuwe tendensen	22
4.2.1. Parochiecatechese als sacramentencatechese: een historisch gegroeid fenomeen.....	
4.2.2. Een andere definitie van het doelpubliek.....	23
III.	32
Aanbevelingen.....	32

I.

Parochiecatechese op nieuwe wegen

Rapportage van het catecheseonderzoek

Inleiding

Met veel betrokkenen in de Nederlandse Kerkprovincie is de afgelopen maanden van gedachten gewisseld over catechese en geloofsoverdracht. Aanleiding was de opdracht van de Nederlandse Bisschoppenconferentie om de mogelijkheden voor landelijke samenwerking inzake catechese in kaart te brengen. Het onderzoek wil een analyse van de huidige situatie bieden met het oog op de toekomst. Vragen die daarbij aan de orde kwamen zijn: Wat doet men op de diverse plekken in het land aan catechese? Wat zijn wensen voor de toekomst? ("Welke catechese droomt u zich?") Hoe kunnen we elkaar ondersteunen? Wat zijn in de huidige praktijk hefboomen om onze wensen te realiseren?

De toekomstgerichte vraagstelling werkte goed. De uitdagingen waarvoor we vandaag bij de geloofsoverdracht staan kwamen zo aan bod. Hoe kunnen we in de huidige samenleving mensen die niet meer vertrouwd zijn met het geloof tegemoet treden, hoe de woorden van het Evangelie van Jezus Christus laten klinken op een verstaanbare manier? Duidelijk werd dat men niet overal dezelfde accenten legt, wel is er een opvallende bereidheid om samen te werken. Daarbij ontdekten wij iets als een gedeelde visie doorheen onze ontmoetingen. De uitdagingen waar we in de geloofsverkondiging voor staan blijken steeds vaker overeen te komen. Wel geven regionale (en soms ook inhoudelijke?) verschillen nog steeds een eigen kleur aan de plannen die de verschillende bisdommen opstelden.

In eerste instantie richtte het onderzoek zich op de verschillende Nederlandse bisdommen, deze tekst steunt dan ook vooral op de gesprekken die we met de verschillende bisdommedewerkers hadden. Naast de bisdommen hebben we echter ook contacten gehad met de opleidingen en met diverse andere instanties die zich in Nederland met catechese bezighouden.

De bisdommen

Algemene trend

1. De noodzaak van "goede" catechese

Er is een groeiend besef omtrent de noodzaak aan goede catechese. De overdracht van het geloof van de ene generatie op de volgende is in de Nederlandse samenleving verre van vanzelfsprekend. In de verschillende bisdommen zoekt men naar wegen om op bij de deze situatie passende vormen van catechese te introduceren. Bijna alle bisdommen ontwikkelden

catechetische beleidsplannen. In die plannen valt meer dan in het verleden nadruk op de parochiecatechese en de noodzaak van permanente vorming van de gelovigen.

2. Een nieuw elan

De gesprekken in de bisdommen en de plannen die men daar ontwikkelt, laten zien dat er behoefte is aan nieuw elan. Aan de ene kant zoekt men daarbij aansluiting bij de bronnen van het geloof (Schrift en Traditie), aan de andere kant bij de vragen en ervaringen, die de huidige tijd en haar dynamiek bij de mensen losmaakt. Vaak lijkt de Kerk het contact met de mensen het contact met de mensen te zijn kwijtgeraakt, de vragen die mensen hebben moeten meer gehoord worden. Tegelijk mag de Kerk zelfbewuster haar eigen verhaal uitdragen. De geloofwaardigheid van de Kerk zit voor een goed deel in haar vermogen om te getuigen door eenvoudig uit het Evangelie te leven. "Onze tijd vraagt meer om getuigen dan om leraars en wanneer zij luistert naar leraars dan omdat het eerst getuigen zijn." (cf. deel 2)

De geloofsoverdracht is niet vanzelfsprekend, in onze tijd is echter ook het afwijzen van het christelijk geloof niet meer vanzelfsprekend. In de Kerk hebben we vaak nog niet de goede houding gevonden om op vragen van geïnteresseerde buitenstaanders in te gaan. Een verband tussen catechese en evangelisatie (zoals documenten als het *Algemeen Directorium voor Catechese* ook leggen) geeft een nieuwe dynamiek. Er is behoefte aan uitdagende en uitnodigende vormen van geloofsverkondiging en persoonlijke begeleiding. Wellicht kan/moet in Nederland voor werkers en vrijwilligers in de Kerk een fundamentele bezinning op gang komen over de plaats van het geloof in de moderne samenleving (in lijn met het Franse *Proposer la foi*, zie daarvoor deel 2). Ook de eigen geloofsbeleving van werkers en vrijwilligers zou daar aan de orde moeten/kunnen komen. Het thema 'spiritualiteit' kwam niet voor niets voortdurend terug tijdens de gesprekken.

3. Een integrale benadering van catechese

Een meer integrale benadering van catechese is een steeds terugkerende wens. Die integrale benadering kan zowel op opvoedingsmilieus (Kerk, school, gezin) als op belevingsvormen (leren, vieren, leven) betrekking hebben. De verbinding van catechese met liturgie en diaconie kan de catechese alleen maar versterken, dat geldt overigens ook andersom! In dit verband valt regelmatig de term 'mystagogische catechese' (cf. deel 2). Een belangrijke wens is daarbij aandacht voor 'spiritualiteit' (zie ook boven). Een idee dat op een aantal plaatsen leeft is om een vorm van catechumenaat aan te bieden aan mensen die al katholiek zijn, maar nooit echt gevormd werden in het geloof. Kennisoverdracht alleen - hoe wezenlijk ook of geïsoleerde aandacht schieten tekort: een levend verband met beleving in liturgie en diaconie is wezenlijk.

4. Een gedifferentieerde catechese

Hiernaast zoeken veel bisdommen ook naar mogelijkheden om tot een gedifferentieerd aanbod van catechese te komen. Dat kan zowel betrekking hebben op het niveau (zie hier b.v. de vijf niveaus die in Roermond zijn aangebracht: levensvragen, meer inhoudelijke kennismaking, geloofscursus, verdieping, catechistenopleiding) als op specifieke doelgroepen (kinderen, jongeren, randkerkelijken, e.d.). Die onderscheidingen zijn natuurlijk maar hulpmiddelen, de werkelijkheid levert een veel diffuser beeld. Door de

onderscheidingen proberen bisdommen voor zoveel mogelijk mensen een passend aanbod te bieden. In de praktijk blijken mensen echter niet zo gemakkelijk te motiveren.

Een meer integrale benadering en een gedifferentieerd aanbod kunnen in eerste instantie op gespannen voet met elkaar lijken te staan: een integrale benadering probeert dingen samen te brengen, terwijl een gedifferentieerd aanbod specialisatie vraagt. In de praktijk hoeven die zaken elkaar echter niet uit te sluiten, de integrale benadering wil de samenhang zoeken in het kerkelijk werk, terwijl het gedifferentieerde aanbod (met behoud van de samenhang) de nadruk vestigt op de nodige concretisering in de praktijk. Een zgn. intergenerationele benadering laat b.v. zien hoe de twee elkaar kunnen oproepen en versterken (zie deel 2). Doop- en kindercatechese en eerste communieprojecten geven de mogelijkheid om ook de ouders te bereiken. Wellicht is de genoemde spanning wel iets om rekening mee te houden bij tendensen, als waarneembaar in 'Profileren in het pastoraat', het zou jammer zijn als profilering slechts specialisatie zou betekenen. Een integrale benadering voorkomt eenzijdigheden.

5. Hindernissen

In de praktijk van het parochieleven hebben echter vanouds liturgie, caritas en gemeenschapsofbouw meer aandacht dan catechese. Catechese was traditioneel uitbesteed aan de school en bleef goeddeels beperkt tot de schooltijd. Tegenwoordig is echter het godsdienstonderwijs op de katholieke scholen meer voorbereiding op dan introductie in de katholieke geloofstraditie. Geloofskennis kan dan ook veel minder verondersteld worden, in feite is die kennis meestal zeer fragmentarisch. Dat verklaart ook de nadruk die de volwassenencatechese in de plannen van de bisdommen heeft.

Verschillende bisdommen gaven aan dat vanwege de geringe kennis bij veel gelovigen een 'kerugmatische' catechese nodig is. (zie ook deel 2)

Uit de gesprekken bleek dat er verschillende benaderingen zijn van de catechese. Achter die benaderingen zitten ook wel verschillende opvattingen over wat er in de catechese aan de orde moet komen. Sommigen gaan daarbij vooral uit van de menselijke ervaring en de vragen die bij mensen leven, vaak leggen ze daarbij nadruk op spiritualiteit; anderen benaderen de catechese sterk vanuit de Schrift, het bijbels getuigenis; weer anderen zoeken vooral aansluiting bij de kerkelijke leer. Die verschillende benaderingen sluiten elkaar niet noodzakelijk uit, maar niet te ontkennen valt dat er spanning tussen zit.

Het is niet zo gemakkelijk voldoende aandacht voor de geloofsvorming in de parochie te realiseren. Naast de aangegeven historische reden hangt dit ook samen met een tekort aan gekwalificeerde catecheten. Verscheidene bisdommen proberen daarom in bredere verbanden (dekenaten, parochieverbanden) werkers met een speciale catechetische opdracht voor een groter gebied te benoemen. De opleidingen sluiten nog onvoldoende aan op de vragen vanuit het werkveld. Dat geldt zowel voor de universitaire, priester- en HBO-opleidingen als voor de (inter)diocesane opleidingen tot vrijwilliger (wellicht met uitzondering van Roermond - Kairos). De afstemming tussen de bisdommen is op dit punt ook niet optimaal. Vaak erkent men (over en weer) elkaars opleidingen niet.

Wensen voor landelijke (interdiocesane) samenwerking

Er is vooral behoefte aan praktische vormen van samenwerking. De gedachten gaan daarbij eerder in de richting van werkgroepen (op projectbasis) en studiedagen rond een bepaald

thema dan van een uitbreiding van het vergadercircuit. In de bisdommen is er een grote bereidheid om mee te doen aan landelijk opgezette projecten, als die tenminste ook dienstbaar zijn aan het werk dat in bisdommen (en parochies) gedaan moet worden. Die bereidheid heeft ook te maken met de tekorten waar men in de eigen situatie mee te maken heeft. Moderne communicatietechnieken maken het relatief eenvoudig om werkgroepen zonder overdreven reistijden te laten werken. Naar de bisdommen toe is de vraag of ze bereid zijn hun medewerkers ook in te zetten voor landelijke taken.

De bisdommen zien het belang van een (landelijke) instantie waar los van de directe werkdruk een stuk reflectie plaatsvindt op thema's die belangrijk zijn in de catechese en waar internationale ontwikkelingen worden bijgehouden.

Hieronder noemen we een aantal van de zaken die door de bisdommen naar voren zijn gebracht in het kader van landelijke samenwerking.

Landelijk expertisecentrum – Een landelijk bureau, waar materiaal van en gegevens over de verschillende bisdommen bekend is. Dit centrum houdt tevens de internationale ontwikkelingen bij. Mensen kunnen er terecht met hun vragen, het centrum bereidt studiedagen voor, er is een bibliotheek waar de belangrijkste literatuur bijeen staat en waar over ander materiaal relevante informatie aanwezig is. Daarbij zoeken dit bureau ook aansluiting bij wat er is – centra / bibliotheken (GCO/SOW) / KBS / Thomas More Academie / mediatheken (Aken) / Lumen Vitae / Institut Catholique / Salesiaanse Universiteit. Een landelijk centrum onderhoudt contacten met verschillende organisaties en instituten die kennis en materiaal hebben. Voor de Nederlandse situatie kunnen ook buitenlandse instanties en projecten interessant zijn. Verder coördineert dit bureau de volgende items

- Schrijverscollectief – Een projectgroep van medewerkers uit diverse bisdommen gaat rondom een concreet thema (b.v. vormselcatechese of catechumenaat) aan de slag. Hierbij kunnen b.v. de schrijverskwaliteiten uit het ene bisdom gecombineerd worden met de tekenkwaliteiten in een ander bisdom. Bepaalde thema's zullen niet overal even veel aandacht krijgen. Het ligt voor de hand in de aangegeven lijn ook interdiocesane samenwerking op gang te brengen tussen bisdommen die met soortgelijke thema's bezig zijn. Rotterdam en Haarlem zouden b.v. zo'n werkgroep kunnen vormen rondom het catechumenaat. Ook bij interdiocesane samenwerking kan een landelijk bureautje diensten bewijzen, o.a. door informatievoorziening naar de andere bisdommen. In het algemeen lijkt het niet verstandig kant en klaar pakketten te maken. Uitwerking van projecten vindt plaats aan de basis, in de parochies.
- Er is behoefte aan vormen van uitwisseling tussen de bisdommen. Een landelijk bureautje kan die uitwisseling coördineren. Aan de ene kant door verzameling van materiaal en doorgeven van informatie, aan de andere kant door de organisatie van studiedagen rondom catechetische thema's. Op die studiedagen kunnen ook workshops plaatsvinden over 'geslaagde' projecten uit de bisdommen. Men denkt aan twee studiedagen per jaar. Uitwisseling kan een inspiratiebron zijn bij het werk. Uitwisselingsmomenten kunnen ook de saamhorigheid bevorderen en het idee een beroepsgroep te vormen. Bij uitwisselingsmomenten zou ook onderling geloofsgesprek een plaats kunnen krijgen. In die gesprekken zou ook de spanning tussen verschillende benaderingen van catechese (zie boven onder *Hindernissen*) een

plaats kunnen krijgen. (Dit (geloofsgesprek in relatie tot verschillende benaderingen) kan ook als apart aandachtspunt naar voren worden gebracht.)

- Tijdschrift (internet). Een oude wens is het opzetten van een tijdschrift, dit kan via Katholiek Nederland op internet. Het liefst gebruikt men een tijdschrift voor praktische informatie en achtergrondartikelen. Een projectgroep kan het idee uitwerken en zou als redactie kunnen functioneren. Via internet hoeft het starten van een tijdschrift niet veel tijd te kosten. Misschien is het goed als er een goedkope gedrukte versie van een tijdschrift komt. Internet is overigens wat minder geschikt voor langere artikelen.
- Landelijke doorstroming en (aan)duiding materiaal. Een landelijk centrum geeft een overzicht van materiaal uit de verschillende bisdommen (en belangrijk materiaal uit het buitenland) en kan dat materiaal kort duiden (b.v. in genoemde en gewenste tijdschrift).
- Media. In alle bisdommen kwam het thema 'media' aan de orde. Het is duidelijk dat de media belangrijk zijn bij geloofscommunicatie in onze tijd, maar we slagen er onvoldoende in om uitdagende en aansprekende programma's te maken. 'Zo ken ik iemand' kwam een eind in de richting, maar dat was duur en er wordt niet vaak meer gebruik van gemaakt. Concrete wensen liggen er voor de doelgroep 'kinderen' (bijbelverhalen), 'jongeren' (kijk eens naar wat uitdagender vormen, clipachtig, clockhouse, contacten leggen met projectbureautjes, EO-bedrijfsjes). Contact met Vlaanderen en de protestanten ligt voor de hand. Ook de NOT is mogelijk een partner. Ook 'film' als medium verdient aandacht, in Vlaanderen is een bureautje dat op het gebied van 'religie en film' veel kennis in huis heeft.
- Opleidingen. De opleidingen zouden hun aanbod beter met elkaar moeten afstemmen. De Kerk moet ook duidelijk aangeven wat zij verwacht van opgeleide catecheten. De vraag is of de bestaande opleidingen opleiden voor wat er nodig is. Een helder beroepsprofiel is niet voorhanden. 'Wiccen en wegen' heeft hier al wel wat op gang gebracht. De bisdommen zouden dat verder op moeten pakken, ook om mensen (catecheten) een toekomstperspectief te kunnen geven. De wens tot afstemming en samenwerking bij opleidingen geldt voor de verschillende categorieën opleidingen (zowel vrijwilligers (zie model Kairos in Roermond), alumniopleidingen als afstemming bestaande HBO- en universitaire en priesteropleidingen) . Ook op het vlak van de nascholing is nog heel wat mogelijk. Op dit moment zijn er ontwikkelingen in Roermond (waar men samen met Den Bosch werkt aan een catechetenopleiding) en Utrecht (waar aan de KTU een alumni/postdoctorale opleiding Luce is begonnen). In het buitenland (Brussel – Lumen Vitae, Parijs – Institut Catholique en Rome – Salesiaanse Universiteit) zijn opleidingen, waar veel buitenlanders studeren. Nederlanders maken daar tot nu toe weinig of geen gebruik van.
- Curriculumontwikkeling / criteria (hoort ook bij opleidingen). Om de kloof tussen opleidingen en kerkelijke praktijk te verkleinen kan een werkgroep 'opleiding, catechese en kerkelijke praktijk' criteria voor de curriculumontwikkeling van de opleidingen opstellen. In deze werkgroep zouden zowel vertegenwoordigers van de opleiding als van de bisschoppen moeten zitten . Ook verder is contact op het snijvlak kerkelijke praktijk en opleiding gewenst. Een landelijk bureau kan daarin een coördinerende rol spelen. (Zie ook bij aparte paragraaf 'opleidingen')

- Werkgroep 'religieuze centra' – spirituele begeleiding. Het thema 'spiritualiteit' komt overal terug. Bisdommen en parochies moeten manieren vinden om mensen (zowel kerkelijk werkers als gelovigen en geïnteresseerde buitenstaanders) geestelijke begeleiding te bieden. Bestaande religieuze centra in binnen- en buitenland kunnen hierbij een goede ondersteuning bieden. Op dit vlak is er echter een kwaliteitslabel nodig.
- Uitgeverijen – KBS. Zeker voor projecten rond de bijbel is de KBS een natuurlijke partner. Als regel is aan te houden dat materiaal zich in de praktijk moet bewijzen voordat het 'duur' uitgegeven wordt. Hier is de methode 'Geloven Nu' een mooi voorbeeld. Naast de KBS is ook uitgeverij Kwintessens mogelijk interessant als partner bij gezamenlijke projecten. Buitenlandse methoden kunnen we b.v. landelijk uitbrengen.
- Projectfinanciering. Financiering zal in de toekomst lang niet altijd vanzelfsprekend zijn, ook niet de financiering van de activiteiten van een landelijk bureautje. Nu al moeten we daar rekening mee houden door voor een eenvoudige en praktische opzet te kiezen, financiering van projecten zal vaak ad hoc gebeuren.
- Evenementen voor jongeren organiseren. In samenwerking met jongerenwerkers een project opzetten om grotere manifestaties op te zetten, waar jongeren gelegenheid hebben elkaar te leren kennen en te bemoedigen. Op dit gebied hebben verschillende bisdommen al goede ervaringen met diocesane vormseldagen.

Ideeën, problemen, thema's

Uit de gesprekken met de bisdommen kwamen een reeks onderwerpen naar voren die aandacht verdienen. De thema's zijn divers, soms gaat het om wensen, soms om gesignaleerde problemen. Niet zelden hebben wensen en problemen met elkaar te maken. Omdat veel onderwerpen in verschillende bisdommen opkwamen geven ze thema's aan waar landelijke samenwerking effectief kan zijn.

- Geloofscursus. Op verschillende plaatsen vraagt men om een goede (2-jarige) geloofscursus. Een natuurlijke plek zijn dekenaten, evt. regioverbanden. Zo'n cursus stelt de grote thema's van het katholieke geloof aan de orde in begrijpelijke taal. Nu is er een groot gebrek aan kennis. Een geloofscursus als plaats waar mensen in aanraking komen met het katholieke geloof, er in vrijheid hun vragen bij kunnen stellen en de mogelijkheden ontdekken om er in hun leven een plaats aan te geven.
- Men kan denken aan een Nederlandse versie van het Geloofsboek
- Het blijkt lastig om in de praktijk om te gaan met criteria voor catechese. Hier kan een meer actieve benadering goed zijn. We bieden thema's uit de katholieke geloofstraditie aan en geven suggesties voor uitwerking.
- Volwassenencatechese / catechumenaat (R'dam en Den Bosch). (Doelgroepen) Veel nadruk ligt op de volwassenencatechese. Een mogelijkheid om deze catechese meer spirituele diepgang te geven ligt in het volgen van het catechumenaat. Hierdoor kan

een mystagogisch element in de catechese gebracht worden en kan de catechese ook meer functioneren als initiaticatechese. In Rotterdam heeft men goede ervaringen met het gewone catechumenaat, het blijkt vaak dat er een uitstraling is naar het geheel van een parochie.

- Kind- en jongerencatechese. Alle bisdommen zien hier het belang van, tegelijk roept vooral de jongerencatechese veel vragen en moeilijkheden op. Onder jongeren blijkt overigens wel degelijk belangstelling te zijn, we slagen er echter niet voldoende in hen uit te dagen. Opvallend is dat in de Randstad er vanuit jongeren regelmatig vragen komen in de richting van de Kerk.
Rondom 14 is het veelal moeilijk contact te houden met jongeren. “Hoe hou je de deur open?”, is dan de vraag. Mogelijkheden zijn ‘gastoudercatechese’ / begeleiding door een gemotiveerde volwassene. In het buitenland is materiaal (Frankrijk, Duitsland, België) voor zgn. animateurs. Het KCV (Helmond) heeft mooi materiaal voor vormselgroepen.
Bij de leeftijdsgroep 16+ lijkt een grotere openheid om te spreken over geloofsthema’s. Belangrijk is een open en vertrouwenwekkende omgeving en gemeenschapsvorming.
Jonge leerkrachten vormen een aparte aandachtsgroep. Zij spelen op scholen een belangrijke rol in het leven van kinderen en jongeren. Vaak staan zij voor moeilijke vragen. (zie voor jongeren ook hierboven bij ‘media’)
Voor studenten is er vanuit de bisdommen niet veel georganiseerd. De Radboudstichting en de Thomas More-academie zijn hier natuurlijke partners.
Zomerkampen, gemeenschappelijke expedities zijn aantrekkelijke mogelijkheden in de leeftijdscategorie ‘jongeren’.
- 20% - 80%. Parochies hebben neiging naar binnen gericht te zijn. Voor buitenstaanders werkt de Kerk vervreemdend, zeker het instituut ‘Kerk’. Hoe kan er ‘losser’ van de parochie iets geboden worden voor grote groep religieus ‘zoekenden’ of ‘zwerfenden’? Mogelijkheden zijn buurthuizen, filmhuizen e.d. (zie ook het concept voor een biografische catechese in *Deel 2*). De meeste bisdommen proberen momenteel deze groepen buiten de kerk te bereiken met laagdrempelige projecten.
- Projecten zet men het liefst op rond thema’s en bijbelteksten. Een dogmatische benadering is te vermijden, wel is systematiek nodig. Schrift, traditie en ervaring zijn sleutelwoorden die in diverse bisdommen terugkomen. Rotterdam noemt het Emmausverhaal als uitgangspunt en leidraad: in de catechese willen we de mensen opzoeken waar ze zijn en met hen op weg gaan. Het project Geloven Nu (gestart in Deventer, zie ook verder) dat werkt met bijbelverhalen en beeldmateriaal vindt veel weerklank, eerst in het aartsbisdom, maar nu ook in andere bisdommen.
- Spiritualiteit: de spiritualiteit van de catecheet blijft nog ondergewaardeerd. Catecheten staan in de branding en ervaren vaak teleurstellingen en grenzen. Hiermee leren omgaan door de catechese in het perspectief van dienst aan de menswording te stellen, veronderstelt een goed onderbouwde spiritualiteit. Voor kerkelijk werkers geeft geestelijke begeleiding mogelijkheid tot verdieping en verrijking van het geloof.
Spiritualiteit geeft mogelijkheden tot integratie van kennis en ervaring, het is daarmee een sleutelbegrip voor een meer levensnabije catechese. Er is daarnaast behoefte aan vormen van individuele begeleiding. De pastor als geestelijk begeleider

zou meer aandacht kunnen krijgen. Samenwerking met religieuze centra (denk b.v. aan het TBI) kan hier vruchtbaar zijn. Al in de opleidingen is aandacht voor spiritualiteit nodig.

- De vorming van vrijwilligers heeft veel aandacht. Er is behoefte aan een goed aanbod, waar catechese een serieuze plaats in heeft. In veel bisdommen gebruikt men het document 'Wiccen en wegen', dat verschillende niveaus onderscheidt (professioneel, gevormde vrijwilliger, vrijwilliger). Nu is maar een klein deel van de vrijwilligers actief in de catechese (in een bisdom sprak men over 5% van vrijwilligers!). Een groot deel daarvan vooral in de kindercatechese. Dit wijst op de noodzaak van meer opgeleide catecheten (zie ook opleidingen).
- Vacatures. Voor de meeste bisdommen is het moeilijk om gekwalificeerde catecheten te vinden, ook is het niet gemakkelijk om goede mensen vast te houden. Voor bisdommen is een uitdaging medewerkers toekomstperspectief en steun/inspiratie binnen het werk te bieden. Ook hier kunnen opleidingen een belangrijke rol spelen (zie verder).
- Computer / Internet. Gebruik van moderne communicatiemiddelen als de computer en het internet zijn langzaam onontbeerlijk voor het werk in de parochies. Een vraag blijft voornamelijk hoe men daar een goed gebruik kan maken en wat er op dit gebied nog nodig is. De KRO ziet voor catechese momenteel vooral mogelijkheden op internet (andere mogelijkheden zijn duur of stuiten op andere praktische bezwaren, zoals een ongunstige programmatijd). Het zou goed zijn als de bisdommen helder aangeven waar ze behoefte aan hebben.

Opleidingen

Met vertegenwoordigers van de verschillende opleidingen is gesproken. Tot nog toe is er rond catechese weinig tot geen afstemming tussen de verschillende opleidingen, alleen de HBO-opleidingen die bij Fontys zijn aangesloten hebben onderling regelmatig contact. Uit de gesprekken bleek wel een grote openheid om in de toekomst samen te werken. Een landelijk bureau kan daar een functie in vervullen.

Een probleem (dat hierboven al is aangeduid) is dat in de pastoraatopleidingen gewoonlijk veel aandacht naar liturgie en pastoraat gaat, voor parochiecatechese is weinig ruimte. Voor parochiecatechese als aparte afstudeerrichting zijn nog te weinig mogelijkheden. De opleidingen hebben wel oog voor dit probleem. Aan de Theologische Faculteit van de KUN is in het curriculum van de pastoraatopleiding sprake van een volwaardige plaats voor catechese. Ook zijn er mogelijkheden voor specialisatie. Luce (de nieuwe aan de KTU verbonden opleiding) biedt mogelijkheden (die vooral voor de noordelijke bisdommen interessant lijken) om een masterprogramma voor parochiecatechete te starten. In het zuiden werken Roermond en Den Bosch samen aan een catechetenopleiding voor het middenkader. De behoefte aan dit middenkader speelt ook in de andere bisdommen.

De huidige vacatures suggereren dat er behoefte is aan catecheten, maar beroepsprofielen van de bisdommen sluiten daar niet altijd goed bij aan. Dat maakt het voor de opleidingen lastig om parochiecatechese een prominente plaats te geven. De bisdommen verwachten van de bisschoppen heldere criteria voor een opleiding parochiecatechese. Deze staan voor een deel in 'Wiccen en Wegen', maar nadere uitwerking is gewenst.

In Utrecht zijn een aantal promovendi bezig op het grensvlak van spiritualiteit en catechese.

Ook wil men in Utrecht een masterstudie 'media en pastoraat' starten die ook vanuit catechetisch perspectief interessant kan zijn.

Een aantal buitenlandse instellingen hebben op het vlak van de parochiecatechese nogal wat prestige verworven en kunnen bij het aanbod betrokken worden. We denken bijzonder aan het Institut Catholique in Parijs, Lumen Vitae in Brussel, het IFAC in Lille en het Salesianum in Rome.

Priesteropleidingen

Op het niveau van de priesteropleidingen is de doelstelling van de catechetische opleiding verschillend. De nadruk ligt soms op de school (Roermond, den Bosch) dan weer op de parochie of op bepaalde vormen van catechese. Van samenwerking of afstemming van de studieprogramma's catechetiek is geen sprake. Op dit vlak is nog een belangrijke inspanning nodig. De priester heeft immers een centrale rol in het opzetten en aansturen van de catechese. Een toerustings- en bewustmakingsproces met inzicht in de eigen rol terzake en de relatie tot de andere dragers van de catechese is wezenlijk.

Twee cursussen met landelijke uitstraling

De laatste paar jaar kregen twee cursussen door het hele land heen bekendheid: de zgn. Alpha-cursus en Geloven Nu. Omdat deze cursussen zo in de belangstelling staan, hebben wij er in ons onderzoek apart aandacht aan gegeven. Hieronder geven wij een korte impressie van deze cursussen.

Alpha-cursus

De Alpha-cursus komt oorspronkelijk uit Engeland. Het is een kennismakingscursus met het christelijk geloof. Het materiaal laat de wat protestants-evangelicale achtergrond goed zien. In vrij korte tijd heeft deze cursus wereldwijd verspreiding gekregen. De laatste jaren zijn er in diverse landen ook katholieke versies van de Alpha-cursus gekomen. In Nederland is er een katholiek Alpha Centrum, dat het boek *De Alpha-cursus in een katholieke setting* uitbracht. De cursus biedt een laagdrempelige kennismaking met de inhouden van het christelijk geloof, feitelijk is het een precatechetische cursus. De verspreiding die de cursus heeft gekregen laat zien dat de behoefte aan dergelijke cursussen groot is. Bij de katholieke variant sluit men aan bij de lokale parochiegemeenschappen. Men wil vervolgotrajecten ontwikkelen met meer nadruk op verdere geloofsvorming en spirituele groei. Als vervolgotraject van de Wereld Jongeren Dagen in Toronto starten ongeveer 20 nieuwe Alpha-groepen. De Alpha-cursus kiest bewust voor een vrij 'frontale' kennismaking met de inhouden van het geloof, "anders worden de groepen gauw gewone praatgroepen zonder veel structuur."

Geloven Nu

De in Deventer ontwikkelde cursus *Geloven Nu* heeft een belangrijke overeenkomst met de Alpha-cursus: de laagdrempeligheid. De cursus richt zich vooral op randkerkelijke en niet-kerkelijke mensen. Zij komen bij elkaar om levensvragen te bespreken uitgaande van de Bijbel. Het sterke punt van deze cursus is dat zij in de praktijk groeit en de deelnemers voluit

de ruimte geeft om vorm te geven aan de cursus. “Veel mensen willen tegenwoordig dat hun keus voor het geloof de vrucht is van eigen nadenken en uitwisseling. Geloven Nu sluit daarbij goed aan. Geloven Nu wil vrije gesprekken over het evangelie op gang brengen.” De lezing van evangelieteksten kenmerkt zich door een zekere onbevangenheid en directheid, aandacht voor exegetische en historische zaken is er vooral in dienst van de onbevangen lezing.

De polen van aan de ene kant het persoonlijke en maatschappelijk leven van de deelnemers en aan de andere kant de bijbelverhalen geven het geheel een eigen dynamiek. Dit heeft een mystagogisch element, aan de hand van de bijbel ontdekken mensen hun eigen innerlijke leven en het mysterie daarvan.

De belangstelling en ontvankelijkheid voor Geloven Nu is opmerkelijk. De methode blijkt in een behoefte te voorzien. De groepen worden tot gemeenschappen waar de leden met elkaar optrekken en aan elkaar leren. Voor parochies lijkt de methode veel goede mogelijkheden te bieden.

Het is wel goed om op te merken dat de methode niet een direct catechetisch of zelfs kerkelijk doel heeft, hoewel er wel een aantal catechetische elementen in de zitten en er een kerkelijke horizon zichtbaar is. Een groot voordeel van de methode is dat het tegemoet komt aan de veel geuite wens tot een meer integrale en levensnabije benadering van geloof.

Bewegingen

De kerkelijke bewegingen hebben vaak een geweldig enthousiasme, opvallend is een nadruk op een persoonlijk geloof in God en de ervaring van Christus aanwezigheid. Voor het werk van parochies kan contact met het werk van bewegingen een verrijking en stimulans betekenen. Vaak zijn de bewegingen in hun werkwijze zeer sterk met de persoon van de stichter verbonden en mede daardoor minder systematisch, dat kan hun catechetisch materiaal soms wat minder geschikt maken voor het gebruik in parochies. Voor catechetische projecten die voor parochies de moeite waard lijken (en vaak ook al zijn) noemen wij in het bijzonder de Katholieke Charismatische Vernieuwing, het Neocatechumenaat en de Focolarebeweging.

Landelijke studie- en workshopdagen lijken geschikte ontmoetingsmomenten om ook de kerkelijke bewegingen bij te betrekken. Verder valt te denken aan samenwerking bij landelijke projecten waar de bewegingen hun eigen ervaringen kunnen inbrengen (b.v. projecten met jongeren). De bewegingen staan open voor ontmoeting en uitwisseling. Inpassing in structuren ligt minder voor de hand, ook vanwege het eigen charisma van veel bewegingen.

Instituten

Instituten van religieuze ordes en stichtingen als de Thomas More Academie hebben zelden direct catechetische taken. Zij hebben vaak echter wel specifieke kennis op gebieden die ook voor de catechese interessant zijn. Met een aantal instituten (Centrum voor Parochiespiritualiteit, Titus Brandsma Instituut, Augustijns Instituut, Radboudstichting) kan regelmatige uitwisseling van activiteiten en aandachtsvelden vruchtbaar werken. Op het gebied van spiritualiteit lijken met name het Centrum en het TBI interessant. Het Augustijns Instituut biedt mogelijkheden voor studie en vorming. De Thomas More Academie heeft een interessant aanbod van activiteiten voor hoger opgeleiden.

Studie- en workshopdagen bieden mogelijkheden voor nadere kennismaking rondom concrete projecten. Vanuit het Augustijns Instituut werkt men b.v. aan een draaiboek voor

het opzetten van leesgroepen rond het werk van Augustinus (de kerkvaders), ook voor parochies is dat mogelijk interessant. Een hernieuwde belangstelling voor oude orderegels leidt tot cursussen over een modern gebruik van die regels (zo b.v. rond de regel van Benedictus, de regel van Augustinus, bij de Geestelijke Oefeningen van Ignatius van Loyola is iets dergelijks denkbaar), hier liggen mogelijkheden voor catecheseprojecten met aandacht voor spiritualiteit.

Besluit

In de aanbevelingen zetten wij dit rapport om in conclusies. We kunnen in ieder geval stellen dat de bisdommen en de opleidingen meer communicatie en samenwerking wensen. Er liggen nog heel wat velden braak die best in samenwerking ontgonnen worden. Een Officium Catecheticum kan concrete steun verlenen aan deze samenwerking en impulsen geven op inhoudelijk en structureel vlak aan de bisdommen op het domein van de parochiecatechese. Er is een concrete behoefte aan materiaal . Verder is de nood aan goed opgeleide catecheten nijpend.

II

Naar het diepe varen.

Nieuwe kansen voor de parochiecatechese.

Een stand van zaken uit de literatuur en aanbevelingen.

Inleiding

Het Algemeen Directorium voor de Catechese heeft een hele reeks bakens uitgezet op de parochiecatechese nieuwe impulsen te geven. Het document bevat meerdere aanbevelingen voor de catechese en biedt een aantal wegwijzers.

Toch is in Nederland de parochiecatechese een beetje een verwaarloosde sector voor wat betreft theorievorming en methodiek. De meeste energie gaat naar godsdienstonderricht op school en ook in de opleidingen is dit merkbaar. Op het veld wordt parochiecatechese in vele gevallen gelijkgesteld met sacramentencatechese, met nadruk op Eerste Communie en Vormsel en hier en daar wat volwassenencatechese. De parochiecatechese heeft het ook moeilijk om zich op te stellen als een volwaardig onderdeel van de pastorale, zoals bv. de liturgie, die allen aangaat. Van een *catechetische pastorale* is niet altijd sprake.

De Franse taalgebieden hebben een traditie van parochiecatechese die door hun eigen situatie (het haast ontbreken van godsdienstonderricht op school) gegroeid is. Zij hebben een omvangrijke structuur uitgebouwd die de parochiecatechese ondersteunt en ook heel wat materiaal ontwikkeld. Maar ook in Duitsland, Oostenrijk en Italië groeit de overtuiging dat parochiecatechese in de niet zo verre toekomst een centrale rol zal spelen. De landen van het voormalig Oostblok kennen een specifieke situatie, die moeilijk vergelijkbaar is met de onze, maar die niettemin ook het bestuderen waard zijn om te bezien hoe de vaak extreme secularisatie hier vraagt om een creatieve aanpak.

Het is daarom boeiend een overzicht te maken van de stand van zaken en stromingen in de literatuur. Sommige van deze principes zullen innoverend zijn, andere zullen bestaande initiatieven ondersteunen en verdiepen.

In dit overzicht proberen wij de tendensen samen te vatten en enkele conclusies te formuleren voor onze situatie. Deze kunnen dan eventueel uitgroeien tot een voorstel en uitdaging aan de bestaande parochiecatechese en tot een eventueel herdenken van onze

uitgangspunten tot dusver. Je zou het ook een voorstel tot het ontwikkelen van een catechetische pastoraal kunnen noemen.

1. De context: de Europese cultuur van vandaag

Het ligt niet in onze bedoeling een omstandige cultuuranalyse te maken. Deze is ons al ontelbare keren voorgedaan. We beperken ons enigszins eclectisch tot een reeks vaststellingen die van belang zijn voor de catechese en de manier waarop zij gegeven wordt.

1.1. Het grote kenmerk van deze tijd is ongetwijfeld het pluralisme en de individualisering.

Dit pluralisme is, om met P. Berger te spreken, het echte probleem van de kerken in deze tijd, meer nog dan de secularisatie en het materialisme. Het pluralisme houdt immers in dat er geen monopolie meer bestaat op waarden en oriëntatie. Als -isme zou het zo'n monopolie ook niet dulden. De kerken komen echter uit een tijd waarin dit monopolie wel gold. De godsdiensten hadden een zeer grote impact op het religieuze en filosofische denken. Dat dit weggevallen is hoeft op zich geen probleem te vormen, maar het schept wel een compleet andere situatie en vraagt daarom ook een ander paradigma van pastoraal en catechese (cf. infra).

Het pluralisme en de daarmee verbonden tolerantie zijn lange tijd verheven tot een soort nieuwe religie, hoewel de laatste tijd in de Nederlandse samenleving kritische geluiden gehoord worden over het multiculturele model.

Het probleem van het pluralisme is, dat het legitieme pluraliteit verwart met een cultuur waarin alle opvattingen naast elkaar voorkomen, maar waar over de waarheidsvraag niet meer gesproken wordt. Dit leidt tot een levensbeschouwelijk relativisme. Alles wordt op die manier even waar, maar daardoor ook niet meer belangrijk. Op het gebied van de moraal is dit relativisme verbonden met een hoge mate van permissiviteit. De huidige discussie over waarden en normen speelt daar op in.

Voor de Europese burger die zijn levensbeschouwelijke identiteit zoekt, heeft dit nogal wat gevolgen. Hij kan niet meer terugvallen op een traditie of gemeenschap, maar voelt zich haast verplicht zijn eigen, particuliere levensbeschouwing op te bouwen. In de praktijk is hij daarbij aangewezen op fragmenten van diverse levensbeschouwingen, die hij als een echte doe-het-zelver aan elkaar plakt (cf. de term "bricolage"). Niettemin zorgt dit voor problemen. Heel wat mensen slagen er immers niet in een bevredigende levensbeschouwelijke identiteit uit te bouwen. Psychologen en sociologen wijzen er elk op hun eigen manier op, hoe mensen nood hebben aan een bredere basis, een traditie.

De Franse sociologe D. Hervieu-Léger definieert religie als « dispositief van ideeën, praktisch en symbolisch, waardoor het individueel en collectief bewustzijn wordt opgebouwd, ontwikkeld en gecontroleerd *van het behoren tot een welbepaalde gelovende afstamming* "(cursivering van ons)¹. Hiermee wordt bedoeld dat mensen zich hoe dan ook willen beroepen op een traditie: "zoals onze vaders hebben geloofd en omdat ze geloofd hebben, geloven wij ook". Deze universeel menselijke trek vloekt op het eerste gezicht met de moderniteit maar is er tevens het gevolg van. Een loutere individualisering is onmogelijk; mensen behoren tot groepen en zoeken naar een afkomst en een band met het verleden, die meteen een band naar de toekomst schept. Het is

---

¹ *La religion pour mémoire*, p.119.

mogelijk dat ondermeer dit besef leidt tot nieuwe fenomenen als bvb de nieuwe katholieken (men wil behoren tot een traditie, een lineage), de herwaardering van de katholieke identiteit in scholen, de aandacht voor de religieuze wortels van de samenleving (cf. de invoering van het vak “le fait religieux” op de Franse scholen²).

1.2. Deze individualisering gaat samen met een andere beleving van godsdienst en religie.

Vanuit deze vaststelling begrijpt men ook de - nog aarzelende - terugkeer naar de religieuze tradities. Toch heeft deze terugkeer een ander gelaat dan voorheen. Ze is eclectischer van aard: mensen zoeken verschillende religieuze tradities op (vgl. de enigszins verbazende aantrekkingskracht van het boeddhisme) en als ze zich met een traditie verbinden doen ze dit eerder partieel en “onder voorwaarden”. Men spreekt daarom in de sociologie niet zozeer van een dechristianisatie, maar van een herinterpretatie van het religieuze (R. Rémond, 89). Nieuwe manieren om het leven te beschouwen en de metamorfose van de religieuze krachten en stromingen nopen de godsdiensten tot een andere aanpak. Ze zijn hun religieuze hegemonie kwijt en worden slechts partieel gevolgd. Dat uit zich in de dramatische daling van de religieuze praktijken, wat volgens meerdere sociologen echter niet betekent dat het gevoel te behoren tot de kerk met gelijke tred daalt (een trend die we ook kunnen aflezen in de KASKI-cijfers). Heel wat mensen grijpen nog steeds terug naar de gevestigde godsdiensten voor het begeleiden van belangrijke levensmomenten. Het aantal doopsels is sinds 1995 vrijwel gelijk gebleven: circa 42.500 per jaar, de eerste communie is onverminderd populair is. Ook het aantal r.-k. kerkelijke uitvaarten bleef de afgelopen vijf jaar vrijwel op hetzelfde peil: circa 40.000 per jaar. Kloosters trekken de laatste jaren steeds meer gasten: ze noteren een stijging van ruim 15 procent. De verantwoordelijken schijnen erg creatief op deze individualisering in te pikken via programma's met 'voor elk wat wils', zoals bezinning op geloof, spiritualiteit, stilte, mystiek en levensvragen

1.3. Op het psychologische vlak hebben de kerken grote plausibiliteitsproblemen.

Ondanks het feit dat zij nog zelden in de geschiedenis zo streng voor zichzelf was (denk aan de excuses en schuldbekentenissen van de paus) wordt de Kerk zeer onbarmhartig beoordeeld. Niet alleen schijnt men haar de fouten uit het verleden niet te willen of te kunnen vergeven, zij wordt bij iedere fout genadeloos afgemaakt (cf. de pedofilieschandalen). De afkeer van autoriteit die onze westerse samenleving kenmerkt, ziet in de kerkelijke interventies voortdurend het “vingertje”. Met name de katholieke kerk lijdt onder deze kritiek. Men zou haast kunnen zeggen dat zij de rekening gepresenteerd krijgt van de psychologische afrekening van de moderne mens met alle vormen van (moreel) gezag. Pastores hebben het ook vaak moeilijk om de kerk plausibel te maken door hun eigen problemen. De identiteit en het zelfbewustzijn van pastores zijn in een aantal gevallen bedreigd. Op ditzelfde vlak is de vraag van de mens aan de religie nogal eens *therapeutisch*. De hedendaagse mens hoopt in de religie troost en kracht te vinden. Het succes van het boeddhisme en van oosterse technieken (tai che e.d.) kan van hieruit verklaard worden. Deze worden meestal zonder de levensbeschouwing die erachter zit als een soort van medicijn of therapeutische techniek gehanteerd. Het christelijk geloof is in deze zin minder interessant³ De

² R. DEBRAY schreef in dit verband een rapport voor Jack Lang, de toenmalige minister van onderwijs: zie onze bibliografie.

³ Er is inderdaad in de New Age bvb een soort fusionele godheid die de mens zijn pijn doet vergeten. Misschien ligt de aantrekkingskracht van het boeddhisme ook in de poging om op te gaan in een fusie met het al. Dit betekent niet dat er geen therapeutische elementen zouden zitten in het christelijke geloof, maar het is

moderne mens bricoleert als therapie tegen de stress, de dreigende zinloosheid en de onmenselijkheid van de economie een soort cocktail van religieuze elementen, wijsheid en de cultus van het lichaam (sport, fitness, wellness)

1.4. Op het intellectuele vlak is er een tendens om de kerk als intellectuele partner af te schrijven.

Sinds de moderniteit worden de kerkelijke documenten en de theologie steeds meer buiten het intellectuele gesprek gehouden. Het lijkt wel alsof ze niet passen in het intellectuele debat? Waar dit wel ingebracht wordt, geschiedt het door individuen uit de Kerk die een mediagenieke stijl hebben. Het is nog maar de vraag of deze door het publiek als representatief gezien worden. Bovendien is de spoeling op dit vlak binnen de Kerk ook veel dunner geworden.

Een probleem dat hiermee samenhangt is de ondoorzichtigheid van de kerkelijke en theologische taal. Heel wat mensen begrijpen haar eigen literaire genre en betekenis niet. Daar komt bij dat niet zelden theologen zelf in een spraakverwarring verkeren.

1.5. Op het maatschappelijke vlak wordt het kerkelijke spreken ondanks zijn actuele thematiek weinig beluisterd.

Het kerkelijke discours over de sociale verhoudingen, de economie, de globalisering, de schuldenproblematiek, het geweld in de samenleving, oorlog en vrede, de doodstraf... is in meer dan één opzicht uiterst vooruitstrevend te noemen. Toch heeft men hier weinig oren naar.

2. Gevolgen voor de catechese: enkele pastoraaltheologische reflecties

Dit alles betekent dat het religieuze toebehoren van mensen grondige wijzigingen ondergaat. De individualisering van het geloof maakt dat mensen steeds meer een eigen particuliere weg gaan en de pastoraal (cq. de catechese) hiermee rekening moet houden.

De reeds geciteerde godsdienstsociologe D. Hervieu-Léger (1999) heeft erop gewezen dat het fenomeen van de bekeerling (zoals bv. de nieuwe katholieken) en de pelgrim hiervan getuigen. In het grote succes van de pelgrimstochten ziet zij de weerspiegeling van de mobiliteit van de spirituele wegen die mensen gaan en van de zwevende inhouden die hun religiositeit heeft. Het pelgrimeren toont aan dat mensen een nieuwe onzekerheid kennen wanneer het gaat om het horen bij een gemeenschap met bepaalde vaste overtuigingen. In de pelgrimstocht vermijden ze dus in zekere zin de keuze, ze zijn enkel op weg. De bekeerling is dan de exponent van de mens die gelooft dat de vrije keuze voor zingeving de basis is van het geloof en geloven derhalve een zaak is van autonome individuen die individueel kiezen. Het geloof verdwijnt zo niet, zegt Hervieu-Léger maar het krijgt wel veel meer uitdrukkingsvormen, het pluraliseert en krijgt meerdere sociale uitingen.

In deze zin spreken meerdere auteurs van een postchristelijke samenleving, waarmee bedoeld wordt dat een homogene geloofsinitiatie, zoals die tot voor kort gebeurde, met vaste tijdstippen en eisen, niet meer mogelijk is.

Tegelijk is er het historische perspectief. Het wordt meer en meer duidelijk dat het zgn. christelijke tijdperk nooit bestaan heeft. Het is dan ook de vraag of men van een dechristianisatie mag spreken of zelfs van een postchristelijk tijdperk⁴. De vraag naar het

---

uiteraard meer dan dat. Het gevaar van een louter functionele benadering van religie en spiritualiteit is daarom reëel, hoewel men het niet mag overdrijven. Christelijk geloof doet ook deugd in de spirituele en morele zin van het woord.

⁴ Jean Delumeau meent dat er slechts vanaf de bedelorden echt werd gechristianiseerd en dat dit culmineert in de 15de en 16de eeuw in een soort christelijk tijdperk. Toch is de interiorisatie van dit geloof niet zo sterk. In dit verband wordt meermaals

criterium van christen zijn wordt daarbij meer dan eens gesteld. Wie kan je beschouwen als een echte christen? Degene die praktiseert? Het is duidelijk dat dit niet overeenstemt met de perceptie van de mensen zelf en als vergelijkingspunt ook maar een beperkte tijdspanne in de geschiedenis aanwendt. Nogal wat gelovigen gaan mee in de moderne opvatting dat authenticiteit primeert op conformiteit. Dat houdt in dat zij zich heel anders verhouden tot de liturgie en de leer. Zij geloven dat de oude vormen en woorden afgedaan hebben omdat ze niet authentiek (zouden) zijn. Dat houdt niet noodzakelijk in dat men dat wat achter deze woorden en gebaren zit zou verwerpen. Het gaat om een hersamenstelling van het religieuze in een moderne context. Het institutionele aspect van het geloof is daar begrijpelijkerwijs het eerste slachtoffer van.

Toch blijft de vraag of er – minstens bij een deel van de Europeanen – niet eveneens een afwijzing is van iedere vorm van openbaring. Het gaat niet enkel over de relatie kerk-maatschappij, maar ook en misschien vooral over de verhouding openbaring-mens (Dagens, 28).

In Frankrijk hebben op korte tijd een hele reeks auteurs zich uitgelaten over de vraag naar de toekomst van het christendom. Maurice Bellet neemt hier wellicht het meest uitgesproken standpunt in: volgens hem zijn er drie mogelijke hypothesen over de toekomst van het christendom: het christendom verdwijnt, het christendom lost op, het christendom wordt gerestaureerd. Hij stelt zelf een vierde hypothese voor die de essentie van het geloof als uitgangspunt neemt: geloof als een radicale ervaring van dood en opstanding die het hele leven doortrikt en die de knopen van de angst en het lijden losmaakt. Deze ervaring wordt door het wegvallen van alle –ismen (inclusief het christendom fr. Christianisme) op een nieuwe manier mogelijk. Ook de problemen van de Kerk krijgen daardoor een andere betekenis. Wezenlijk is dat de “verrijzenisruimte” in de gelovige tot stand komt, die de beperkte ruimte van de hedendaagse postchristelijke mens openbreekt naar onvermoede horizonten. In deze zin staan we misschien nog maar aan het begin van het christendom.⁵

De huidige situatie dwingt de kerk in ieder geval terug te keren tot haar essentie: het geloof in een persoonlijke God en in de waarde van de menselijke persoon (van iedere menselijke persoon en de hele menselijke persoon) en niet in de eerste plaats een moraal (Rémond, 138). Het christendom zal mensen moeten openen voor vrijheid en hoop. Moraal is hiervan de consequentie, getuige het dubbele gebod “Gij zult de Heer uw God liefhebben en uw naaste als Uzelf.” Het geheim van een christelijk leven dat niet verstart tot dogmatisme of moralisme geeft de kerkvader Augustinus kernachtig aan: “Heb lief en doe wat je wilt!”

3. De catechese: van overdracht naar “proposition”

De catechese van de vorige eeuwen was er een van overdracht. Door de socialisatie van het christendom was deze ook mogelijk. Bovendien was sinds het concilie van Trente en het ontstaan van het literair genre catechismus de school een belangrijk medium van overdracht

---

verwezen naar Rwanda.

⁵ “Ligt het christendom op sterven? Als u onder het christendom verstaat: een van de ideologieën van de moderne tijd, dan is het einde inderdaad niet onmogelijk...als u onder christendom verstaat: het evangelie als evangelie in zijn nog ongehoorde dimensie, dan staan we misschien amper aan het begin ervan”. Bellet, 51.

geworden, zelfs sterker dan de plaatselijke kerkgemeenschap, die in het vroege en middeleeuwse christendom de kern van de catechese was.

Het samenspel van de school, de sociale rol van de religie en de grote aanwezigheid bij de liturgie maakte dat het geloof een kwestie van doorgeven van een traditie werd die *an sich* niet in vraag werd gesteld.

In de 20ste eeuw is dit geleidelijk aan verminderd, zodat we aan het begin van de huidige eeuw kunnen spreken van een fundamenteel andere vorm van geloofscommunicatie en catechese. Geloof wordt een mogelijkheid onder andere, temidden van een maatschappij die vele vormen van levensbeschouwing en niet-levensbeschouwing of onverschilligheid kent. Het gaat er in de catechese dus om van de “erfenis” (het patrimonium, de exterioriteit van kerk en geloof) over te stappen naar de persoonlijke instemming en toe-eigening en zo tot het inbrengen van het geloof in de wereld. Het is dit nieuwe concept van *proposition* dat door de Franse bisschoppen naar voren werd geschoven.

Geloof is geen te bewaren en te beschermen goed, maar een gave, die voortdurend bevestiging en erkenning nodig heeft en die vrijmoedig aan mensen kan aangebracht worden. Het Franse woord « proposer » betekent meer dan voorstellen, zoals de enigszins beperkte vertaling weergeeft: het betekent tevens het actief aanbieden, presenteren, iets als een belangrijke mogelijkheid voorstellen en uitdragen. Het Latijnse heeft trouwens o.m. als betekenis « uitlokken, uiteenzetten, beloven, vertellen, besluiten ». Deze betekenisrijkdom laat zien, dat het geloof « proposer » een performatief proces inhoudt, dat mensen ook uitdaagt om stelling te nemen.

In hun document *Proposer la foi dans la société actuelle* (1997) verduidelijken de Franse bisschoppen de term « proposition » door de volgende optie in te nemen: « Wij als eersten dienen te begrijpen, dat de Godserving nooit van buitenaf kan worden opgedrongen, maar dat ze geworteld is in het religieus verlangen, het gevoel voor het heilige dat in ieder mens leeft ». Het geloof wordt dus essentieel verbonden met de menselijke vrijheid én met het menselijke verlangen. Dat veronderstelt dat gelovigen zelf zich meer bewust worden van de kern van hun geloof en dit ook beleven. De kerk zal het sterkst uitnodigen, als ze naar de kern van het geloof gaat. Geloof begint bij het fundamentele vertrouwen in het bestaan en de ontdekking van het mysterie van het leven. Geloof wordt radicaal omschreven als een ontdekkingstocht: « hetgeen de geloofsleerlingen...doormaken is...veelzeggend: vanuit hun verwachtingen en hun moeizaam leven zelf ontdekken en ervaren deze mensen dat het mysterie van het heil een levende werkelijkheid is ». Bij het uitdragen van het evangelie moet men de mensen niet beschouwen als passieve klanten. Gods openbaring moet daadwerkelijk geconfronteerd worden met de diepe verwachtingen die in hen leven, maar in hun eigen leven als vrije zoektocht. De brief besluit met te zeggen dat wij moeten voortgaan « op steeds nieuwe wegen ». Wat in de brief op een prachtige wijze verwoord wordt, is het evenwicht tussen het respect voor het individu, zijn verlangens en zijn zoektocht én de eigenheid van de openbaring, die tot een « proposition » wordt aan de mens van vandaag. “Il s’agit de montrer que la foi comme telle est une expérience éducative qui a des ressources propres et qui avec ces ressources propres, participe à la construction des personnes qui constituent notre société” (Rapport Dagens, 48). Deze nadruk op de bijdrage van het christelijke geloof tot de persoonsvorming en de humanisatie van de samenleving is bijzonder belangrijk voor de catechese en voor de positie van de kerken in de Nederlandse samenleving in het algemeen.

Dit model biedt een oplossing voor de vraag van de *Catechesi Tradendae* en het *Algemeen Directorium* om het geloof onverkort door te geven. Het *proposer* houdt immers het hele geloof in, maar legt in de differentiatie in de eerste plaats de nadruk op de basis, de kern van dit geloof. In « evangeliserende tijden » is het inderdaad van het grootste belang, dat men de

geloofsverkondiging in eerste instantie als een basisverkondiging ziet⁶. Tegelijk biedt dit voor de christenen van deze tijd de gelegenheid zich te bezinnen op deze essentie.⁷ Een laatste grote voordeel van het model is, dat het zich radicaal engageert in de wereld: “Proposer la foi dans la société actuelle implique au moins le désir et parfois la possibilité ou même l’obligation de nous impliquer nous mêmes dans cette confrontation passionnée avec le monde réel et, dans le même mouvement, avec le mystère du Christ, vivant et agissant en ce monde » (Dagens, 87).

Het model staat dus positief tegenover de wereld en de mens, maar brengt tegelijkertijd de eigen identiteit naar voren, waarbij de wederzijdse vrijheid centraal staat. De terugkeer van het religieuze wordt in dergelijk model niet gerecupereerd, maar de religieuze gevoelens worden in contact gebracht met expressiemogelijkheden die de mens, als beeld van God waardig zijn (Rapport Dagens, 12). Het wil ook niet de pretentie hebben op alle vragen het definitieve antwoord te bezitten. “Nous avons simplement voulu dire que la foi était en elle-même une expérience humaine, et non pas une réalité extérieure à la vie humaine et nous avons cherché à montrer que dans le contexte actuel de pluralisme, elle était proposée et proposable non pas comme une solution aux problèmes humains, mais *comme une ressource pour vivre et pour donner sens à nos vies* » (Dagens, Rapport, 39, cursivering van ons).

Men kan zich uiteraard afvragen of deze aandacht voor de Franse situatie en benadering voor onze Nederlandse situatie interessant is. Wij menen van wel. De Franse *laïcité* mag dan wel een bijzondere positie bekleden binnen het Europese landschap, toch is zo dat a) de secularisatie door deze laïcisatie dieper en sneller is doorgedrongen dan in andere Europese landen en b) de (al dan niet gedwongen) dialoog met het atheïsme en agnosticisme er reeds lang bezig is. Dit maakt een vergelijking tussen Frankrijk en Nederland interessant. In Nederland zijn de posities vrij lang bepaald door de cohabitatie met de protestanten⁸. Momenteel speelt dit echter nog nauwelijks een rol. De grote uitdaging van het geloof is dat er zoveel mensen niet geloven of minstens onverschillig geworden zijn. In een dergelijke klimaat hangen zowel de interne als de externe identiteitsbeleving af van deze context.

4. De centrale rol van de parochiecatechese

Parochiecatechese wordt nogal eens gelijkgesteld met sacramentencatechese en inderdaad is een groot deel van de parochiecatechese gewijd aan voorbereiding op sacramenten. Historisch is dit zo gegroeid omdat na het concilie van Trente en door het invoeren van de catechismus, de school steeds meer ging instaan voor de cognitieve geloofsoverdracht. De parochie vervulde de initiatiefunctie, vnl. via de liturgie en door de haast dagelijkse presentie van religie in de maatschappij. School en parochie vulden elkaar zo aan. De secularisatie zorgde voor een grote afname van de spontane religieuze socialisatie. Toen ook de school steeds minder de

---

⁶ Het Algemeen Directorium spreekt hier van “intensieve en extensieve ongeschondenheid”, nr. 112.

⁷ “Pourquoi vivre, pourquoi ne pas se donner la mort? Pourquoi aimer la vie, même quand elle est dure ? Et où trouver des points d’appui qui permettent de tenir dans l’existence ? C’est à ce niveau radical que la Révélation de Dieu est attendue et qu’elle doit être proposée. Malheur à nous quand nous ne nous préoccupons que des réalités périphériques de la vie chrétienne ! Mais heureux sommes-nous si nous apprenons à proposer la foi comme une force pour vivre, pour comprendre et pour affronter les réalités de la vie » Dagens, 49-50.

⁸ Zie in dit verband de observaties uit 1947 van de jonge Karol Woityła, *Kerkelijke Documentatie* 30,6 p.61-69 (2002).

cognitieve overdracht ging verzorgen, werd dit niet meteen opgevangen door de parochiecatechese.

Parochiecatechese neemt echter virtueel een steeds grotere plaats in het geloofscommunicatie - gebeuren van de Kerk. Daar komt niet uitsluitend maar toch voor een groot deel doordat de functie van het godsdienstonderricht op school zodanig veranderd is, dat de parochiecatechese als ingang (initiatie, zie verder) tot het geloof veel wezenlijker is geworden. De parochiecatechese begeleidt het geloofsleven van de mens vanaf de geboorte tot de dood, terwijl de school een beperkt deel van dit leven beslaat en bovendien een andere doelstelling heeft: hier gaat het voornamelijk om het kennismaken met de godsdienst. Daar komt bij dat de volwassenencatechese steeds meer als prioritair wordt gezien (cf. infra) en dan vrijwel volledig buiten het traditionele schoolgebeuren valt⁹.

Daardoor is er dringend reflectie nodig op de parochiecatechese: haar grondslagen, haar topologie en structuur.

4.1. Parochiecatechese revisited?

Parochiecatechese wordt nogal eens gelijkgesteld met sacramentencatechese en inderdaad is een groot deel van de parochiecatechese gewijd aan voorbereiding op sacramenten. Toch maakt men in de literatuur hierover steeds meer voorbehoud.

Globaal kan je van twee grote assen spreken in de nieuwe benadering van parochiecatechese:

- Parochiecatechese wordt *breed geformuleerd*: het vormt een gebeuren dat het hele leven bij wijze van spreken “volgt”. De Franstalige literatuur spreekt van *catéchèse de cheminement*, hetgeen we kunnen vertalen door een *catechese van het op weg zijn*. Catechese als *cheminement* legt de nadruk op het feit dat mensen permanent op weg zijn vanaf hun doop tot en met de volwassen leeftijd.
- Parochiecatechese wordt in de context van de gemeenschap geformuleerd. De zin uit het directorium dat “de gemeenschap de plaats, de bron en het doel van de catechese is” wordt hierbij uitvoering becommentarieerd. Daarbij ziet men ook een taak weggelegd voor de kerkgemeenschap de parochie. Deze wordt gezien als een evangeliserende gemeenschap die de mensen de smaak voor het evangelie te pakken doet krijgen. Het evangelie kan in de gemeenschap weerklinken en zo is de kerkgemeenschap de eerste “catechiserende” gemeenschap. De gemeenschap biedt veelvoudige vormen van catechese aan die mensen helpen een weg te vinden (*cheminement*), net zoals de leerlingen van Emmaus en de volgelingen van Jezus. Dat kan rond een reeks basisattitudes (Houtevels, 1999 p. 30): mensen benaderen, met hen op weg gaan, vragen stellen en luisteren, de schrift en het woord openen, tijd nemen, vieren, volwassen maken in geloof.

---

⁹ In de huidige discussies omtrent de inhoud van het godsdienstonderricht op school wordt steeds meer gepleit voor een duidelijk onderscheid tussen godsdienstonderricht en catechese. Bovendien wordt dit godsdienstonderricht verplicht heel sterk “basic” te zijn vanwege de grote verschillen tussen de leerlingen op levensbeschouwelijk gebied. Er dringt zich in dit verband zeer dringend een nieuw model van samenwerking op tussen Kerk en school. Men zou het enigszins verkort zo kunnen formuleren: godsdienstonderricht op school graaft in de akker en roept vragen en verwachtingen op, de catechese biedt een “proposition” om deze te beantwoorden.

4.2. Parochiecatechese: nieuwe tendensen

4.2.1. *Parochiecatechese als sacramentencatechese: een historisch gegroeid fenomeen*

Zoals gezegd is de parochiecatechese in vele gevallen gecentreerd op de sacramentencatechese. Historisch is dit zo gegroeid omdat na het concilie van Trente en door het invoeren van de catechismus, de school steeds meer ging instaan voor de cognitieve geloofsoverdracht. De parochie vervulde de initiatiefunctie, vnl. via de liturgie en door de haast dagelijkse presentie van religie in de maatschappij. School en parochie vulden elkaar zo aan. De secularisatie zorgde voor een grote afname van de spontane religieuze socialisatie. Toen ook de school steeds minder de cognitieve overdracht ging verzorgen, werd dit niet meteen opgevangen door de parochiecatechese.

Vanaf de zeventiger jaren werd de sacramentencatechese wel geherwaardeerd en gedeeltelijk of helemaal door de parochie verzorgd. Maar ze bleef er meestal toe beperkt. Momenteel is het zo dat door gebrek aan middelen en menskracht men al blij is als men dit soort catechese kan garanderen, hetgeen niet beantwoordt aan de oorspronkelijke bedoeling van het genoemde onderscheid.

4.2.2. *Een andere definitie van het doelpubliek*

Biografische catechese

Zowel in het Duitse (Luksch-Würdinger) als in het Franse taalgebied (Deroitte, Alberich-Binz, Fossion) staat voorop dat catechese, gezien de cultuurfilosofische en pastoraaltheologische situatie (zie 1) moet evolueren naar een zgn. biografische catechese. Dit sluit aan bij de cultuuranalyse die we hierboven gaven. De religieuze situatie maakt dat mensen veel autonomer gaan beslissen over hun geloofsovertuigingen. Dat houdt in dat zowel de *topologie* als de *chronologie* van het geloofsleven verandert. Dat brengt nogal wat uitdagingen mee op het vlak van met name de sacramentencatechese: doopsel, eerste communie en vormsel die vroeger op vaste tijden werden toegediend, verliezen hun chronologische evidentie. Ook in het fenomeen van de "herbeginners" speelt dit een grote rol (zie boven Hervieu-Léger over de pelgrim en de bekeerling). Herbeginners worden steeds meer erkend als een aparte categorie (verschillend van de catechumeen, die het geloof voor het eerst binnentreedt). Het uitwerken van eigen trajecten voor deze mensen is een opdracht voor de toekomst.

Biografische catechese betekent niet hetzelfde als individuele catechese, maar wel dat er een grotere differentiatie aangebracht wordt in het aanbod van catechese. De traditionele chronologische schema's kunnen voor een deel van de mensen behouden blijven, maar men moet daarnaast mogelijkheden openen om mensen meer tegemoet te komen in hun eigen geloofsontwikkeling. Ook in de methode van de parochiecatechese moet deze geloofsontwikkeling een hoofdthema. Het bewust worden van de eigen religieuze biografie is een wezenlijk onderdeel van de het catechetisch proces. Ook hier staan ons heel wat methodieken ter beschikking. Het integreren van de ontdekkingen van de religieuze ontwikkelingspsychologie (Fowler, Oser, Rizutto) kan eveneens zeer vruchtbaar zijn. Dergelijke catechese helpt mensen om hun religieuze identiteit te ontwikkelen en zo de ander, de maatschappij en de geschiedenis zin te verlenen.

Intergenerationele catechese

In de literatuur over parochiecatechese wordt steeds meer gepleit voor een prioriteit van de volwassenencatechese. Een aantal auteurs meent zelfs dat je niet van catechese kan spreken bij kinderen en jongeren (T. van den Berk, E. Nelson, J. Westerhoff, H. Deroitte...). Er is niet enkel

het historische argument (de kerkvaders kennen énkel volwassenencatechese), maar ook de vraag of kinderen wel kunnen “geloven”. Westerhoff bvb meent dat bij kinderen de term *inculturatie* meer op zijn plaats is: het kind haalt zijn religieuze houding uit het contact met een levende gemeenschap en het delen van haar praktijken, tekens en verhalen. Op basis hiervan pleit Deroitte voor een intergenerationele catechese (zie onder 3.3.). Tegelijk is er ook de ontwikkeling van een echte kindercatechese en kinderpastoraal waarvan de kindernevendiensten de meest in het oog springende aspecten zijn. Dit staat in het kader van een pleidooi om het kind in de catechese ernstig te nemen (Eckerle, in Schwendemann e.a., 18). Wellicht is het niet goed zich te laten verleiden door een radicale keuze voor volwassenen of kinderen. Het is wel zo dat de parochiecatechese zich te veel uitsluitend tot kinderen heeft gericht. Maar niettemin blijven zij belangrijke aanspreekpunten. Wij zouden daarom pleiten voor een *dubbele prioriteit*: kinderen én volwassenen maximaal proberen aanspreken. Er liggen grote kansen voor kindercatechese omwille van de religieuze aanspreekbaarheid van deze groep en vanwege de grote diversiteit aan methodieken en werkinstrumenten die ter beschikking staan. Wij pleiten in dit verband wel voor een catechese die narratief-creatief is: daarmee bedoelen we dat de narratieve structuur van de bijbelse boodschap de hoofdbrok moet vormen van de kindercatechese en dat dit gekoppeld moet worden aan creatieve technieken die het kind inlevingsmogelijkheden bieden in de verhalen. Wij denken met name aan bibliodrama, symbolische bijbelcatechese, ... Het gaat erom dat voor het kind het geloof levend wordt en deel uitmaakt van zijn leven.

Het accent op volwassenen dat in de nieuwe benaderingen wordt gelegd, houden wij daarbij eveneens vast. Het aanknopingspunt van deze catechese is dat volwassenen zich een (nieuwe) basishouding” toe-eigenen: geloof is een voortdurend zich bekeren en daartoe is een permanent contact met het evangelie nodig. Volwassenencatechese zoekt mensen te brengen tot religieuze volwassenheid die we kunnen verstaan als “de mogelijkheid om vrij te antwoorden op een appel, waarbij het geloof dat de mens beleeft zijn leven steeds meer zin geeft en steeds meer verheldert”. Religieuze volwassenheid wordt benaderd wanneer de mens vertrouwen krijgt in de God van het leven en zo de duisternis van de levenscrisissen kan overwinnen. Religieus volwassen zijn betekent het leven te accepteren als iets dat men gekregen heeft en dat men er dus niet de oorsprong van is. Volwassen zijn is aanvaarden te leven met deze kwetsuur, deze fundamentele kloof in ons. Volwassen zijn bestaat erin voortdurend zijn angst te overwinnen, zijn verlangen naar “opvulling” (productiviteit, groei, consumptie) en de machtsdrang die ersatzvormen zijn van een gemis. Men moet dus vertrouwen leren.

Een boeiend concept om deze dubbele prioriteit te verbinden is dat van de *intergenerationele catechese*. Deze houdt in dat men catechese voor kinderen of volwassenen nooit geïsoleerd van elkaar geeft. Uiteraard zijn er de eigen momenten, maar er is een voortdurend contact, niet enkel tussen de catecheten, maar ook en vooral tussen de catechisanten onderling. De liturgie is hier een heel belangrijke ontmoetingsplaats. Maar ook ouderavonden kunnen als intergenerationele catechese worden omschreven. Mensen van alle leeftijden leren aan en van elkaar over geloven, ieder vanuit zijn eigen levensweg en ontwikkeling.

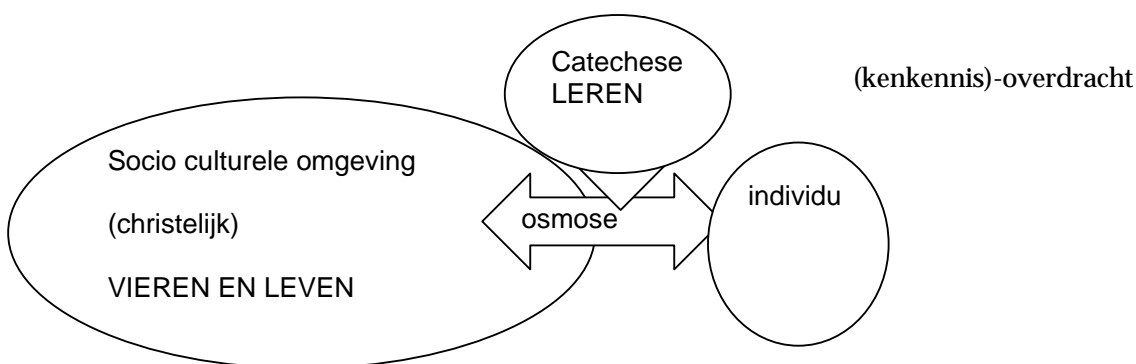
Zowel theologische (de bijbelse idee van het “volk van God”, dus kinderen en volwassenen samen), spirituele (de contacten tussen de generaties creëren een beter milieu voor de ontwikkeling van het geloof) en socio-culturele argumenten (een breder pedagogisch milieu) worden ten voordele van een intergenerationele catechese naar voren geschoven. Deze vorm van catechese geeft ook de mogelijkheid de idee dat de hele gemeenschap de draagster is van de parochiecatechese te activeren. Ze sluit daarom goed aan bij het belang van de gemeenschap in de catechese. Deze zorgt ervoor dat de gemeenschap als geheel haar taak als catecheet opneemt en tevens dat de parochiecatecheten door deze gemeenschap gedragen worden. Bovendien zal de gemeenschap zelf daardoor steeds meer haar nood aan catechese ondervinden. Dit brengt ook een band tot stand tussen ouders en kinderen in de catechese en

zelf tussen de maatschappij en de christelijke gemeenschap. Een praktisch probleem (dat in zekere zin het belang van een intergenerationele benadering onderstreept) is de generatie ouders die opgegroeid is in een catechetisch vacuüm. De intergenerationele benadering biedt ook een kader voor een vernieuwde gezinscatechese, die op verschillende niveaus tot uiting kan komen. Gezin, parochie en het schoolse godsdienstonderwijs zouden elkaar idealerwijs moeten aanvullen. De onmacht op dit vlak is groot. Een aangepaste kinderdoop- en verloofencatechese, aandacht voor catechetische momenten in de gezinsliturgie, ondersteuning van ouders en grootouders bij het opvoeden en de religieuze groei en de volwassenencatechese bieden alleszins mogelijkheden.

Catechese en initiatie

Men kan zeggen dat de “cognitieve” catechese in een crisis verkeert. Dat komt omdat deze, zoals we supra aantoonde, gegroeid is uit een historische situatie waarin het geloof door een soort osmose van de omgeving naar het individu werd doorgegeven en de cognitieve catechese hiervan het leeraspect vormde (zie schema)

In deze tijd gaat dit schema niet meer op, maar toch is de catechese vaak cognitief gebleven. Dat betekent dat catechese de drie functies (leren, leven en vieren) moet incorporeren (zonder dat ze er mee samenvalt). Vandaar dat men nu over *initiatie* praat.

Initiatie

- leidt de mens binnen in de taal van het geloof (bijbel, liturgie, symbool, leer..)
- legt de band tussen herinnering, traditie en innovatie: de initiatie leidt binnen een collectief geheugen, een geschiedenis die de eigen geschiedenis meebepaalt en waarbinnen deze een verbreding aantreft, die het individu integreert in de ruimte van het bestaan: het wordt immers deel van een groot, betekenisvol geheel. Het krijgt een plek op de wereld en in de geschiedenis die meer is dan een speldenknop zonder verleden en toekomst. Tegelijk geeft de mens door zijn intrede in de traditie iets nieuws aan deze traditie: hij brengt er zijn eigen originaliteit in binnen
- is een weg, een begin van een christelijk bestaan dat de ontdekking van God in het leven inhoudt en daardoor het hele leven richting geeft en een openheid creëert over de grenzen van dit leven heen
- initiatie kan als referentie dienen voor elke godsdienstpedagogie. In elk van de dimensies van het continuüm is zij aanwezig, zij het op verschillende wijzen. Initiatie vestigt de aandacht op

- de articulatie van de verschillende elementen van de christelijke identiteit (leer, liturgie, ethiek, spiritualiteit..)
- het belang van de geleidelijkheid en de etappes in de geloofsweg
- het wezenlijke belang van de individualisering van deze weg (eigen ervaring)
- het grote belang van de rituelen
- de opbouw van een echt parcours met aandacht voor alle elementen van het continuüm van de geloofscommunicatie

V. Bonnevie omschrijft initiatie als “vivre une découverte progressive dans un contexte global qui permette d’avancer”. Dat veronderstelt een herontdekking van alle dimensies van het « christelijke bestaan » (Guardini). Het gaat om de hele mens die zijn bestaan in een relatie tot Christus beleeft. De liturgie is daarom een geprivilegieerde gesprekspartner voor de catechese, evenals de sociale en politieke aspecten van het geloof. Bovendien heeft initiatie steeds met een gemeenschap te maken, die het geloof en het gelovige leven “valideert”. Met name de Franse sociologe D. Hervieu-Léger wijst erop hoe mensen nood hebben aan een verankering in een traditie (“zoals onze vaders reeds deden...”). Zij spreekt van twee soorten validaties: de *mutuele*, die slaat op de intersubjectieve validatie: “wat voor jou zin heeft en geeft, is dat ook voor mij” en de *gemeenschappelijke*: de groep gelovigen beleeft zijn geloof in de maatschappij als groep.

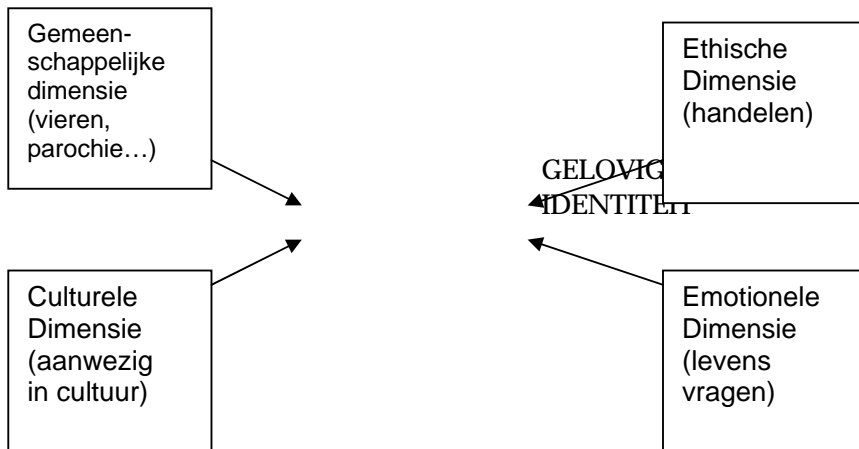
Catechese als “proposition”

Elders hebben wij de term proposition vertaald als actief aanbieden, presenteren, iets als een belangrijke mogelijkheid voorstellen en uitdragen. Deze uitdrukking van de Franse bisschoppen verwerft steeds meer burgerrecht in de catechese van het westen. De methode die erop gebaseerd is heeft het voordeel dat ze zowel op de vragen van de mens van vandaag als op de nieuwheid en de verwondering van het geloof focust. Het geloof stelt zich als actieve mogelijkheid voor degene die mee op tocht wil. Op een mooi beeld van V. Ayel te gebruiken: het geloof aanbieden (proposer) is niet het doorgeven van een estafettestok, maar van een pelgrimsstaf (geciteerd in *La catéchèse paroissiale*, p. 134). Tevens nodigt de term uit het eigen geloof opnieuw eigen te maken en zijn taal te personaliseren. Tenslotte plaatst deze methode het geloof midden in de “leken” wereld waar het een volwaardige partner in de dialoog wordt over de problemen van de moderne mens en diens wereld.

De proposition-gedachte is naar ons aanvoelen ook zeer interessant om het inhoudelijke aspect van de catechese te funderen. De gedachten die het Algemeen Directorium daarover heeft kunnen immers perfect samengaan met de methode van de proposition vooral nu men steeds meer over missionaire of evangeliserende catechese spreekt. Ze houdt ook een domeinverbreding in, waardoor de parochiecatechese niet geïsoleerd wordt van de bredere pastorale en catechetische verbanden.

Catechese en psycho-pedagogische ontwikkelingen

Aangezien catechese steeds meer verbonden wordt met *communicatie* in plaats van met overdracht, verschijnen er diverse ingangen die mensen in contact kunnen brengen met geloof. Deroitte en Hervieu-Léger inspireerden ons tot onderstaand schema met vier ingangen:

De componenten die de gelovige identiteit naar buiten toe bepalen zijn even zoveel ingangen voor degenen die met het geloof in contact komen, zoals bekeringservaringen laten zien. Deze ingangen vormen ook de basis van representaties die mensen hebben over geloof en die vaak ook gedeeltelijk, vervormd of zelf verkeerd zijn. Catechese onderzoekt deze representaties en probeert ze door een goede identiteitspresentatie te veranderen.

Catechese en catechumenaat

Henri Bourgeois heeft in zijn theologisch werk voorgesteld het hele christelijke leven als catechumenaat te beschrijven. Hij vertrekt daarbij van de historische premisse, dat het voornamelijk volwassenen waren die lid werden van de kerk door het doopsel en die een zeer degelijke catechese ontvingen. De beginners in het geloof vandaag kan je in dit opzicht als een voorbeeld zien. Dat houdt echter wel een perspectiefwissel in. Men werkt momenteel te veel op overleving en te weinig op leven zegt Bourgeois. Daarnaast is er een tendens om de catechese in haar geheel als catechumenaal te bekijken, dit gezien de toestand van de geloofsoverdracht én de erkenning dat geloven een permanente bekering tot God inhoudt. Bovendien hebben nogal wat auteurs het moeilijk met de kinderdoop. Sommigen vinden dat men deze moet afschaffen ten voordele van de volwassenendoop die beter beantwoordt aan de initiatietheorie.

Het zgn. *postbaptismale catechumenaat* (zie CKK, 1231) is een soort tussenterm die eigenlijk aangeeft dat de kinderdoop slechts een begin is van een levenslang catechese.

Mgr. Gerard Defois pleit er dan ook voor om initiatie als een begin te zien van een permanente geloofsbegeleiding. Zo kan het catechumenale aspect verbonden blijven met de initiatie.

Een aparte categorie vormen de zgn. “recommençants” of herbeginners. In hen wordt een soort paradigma van het hedendaagse geloof duidelijk. De gelovige van vandaag is immers een permanente herbeginner; er is nog een zeer lange weg af te leggen om de idee van “permanente vorming” ook in de kerkgemeenschappen te laten doordringen. De herbeginner heeft dit door en maakt werk van zijn geloof. Hij gaat op zoek naar de bronnen, de getuigen. Catechese moet dus een catechumenale structuur vertonen: ze moet telkens weer binnenleiden en inleiden in de kracht van het evangelie, in het krachtveld van de Geest van Christus.

Catechumenaat en initiatie staan zeer dicht bij elkaar. Het verbindingsteken is wellicht de mystagogie.

Catechese en mystagogie

De kwestie van het catechumenaat brengt ook deze van de mystagogie mee. Dit begrip wordt in nogal wat betekenissen gebruikt. Van den Berk heeft een zeer ruime definitie.

Kerkelijke gezien is mystagogie een soort “leertheorie” van de eerste christengemeenschappen. De ritus en de zin van de sacramenten mochten slechts meegedeeld worden aan een “ingewijde” christen, dus een gedoopte. Daarom ontwierp men de leerweg van het catechumenaat. Het hele proces van deze catechese kan je beschouwen als een mystagogie (lett.: inwijding in het heilige geheim). De mystagogische catechese verdween dan geleidelijk onder invloed van het verdwijnen van de zgn. arcanische discipline, waarmee men de geheimhouding van de sacramenten bedoelt. . Eigenlijk is mystagogie een vorm van catechumenaat. De mystagoog wekt het verlangen in de mens naar heil. Hij moet er daarom ook rekening mee houden dat veel mensen het verlangen dat noodzakelijk is om het sacrament te begrijpen, eerst moeten leren ontdekken, toelaten en koesteren. Het zal er dan om gaan te zien, dat Gods wil, zij het op een andere wijze dan verwacht (het verlangen wordt getransformeerd) tegemoet komt aan de verlangens van de mens. Daarbij kan men ook van een dialectiek spreken: het kan ook zijn dat mensen dit verlangen ontdekken door kennis te maken met de bijbelse boodschap en de sacramenten. Het exploreren van het (religieuze) verlangen is dus geen eindeloze aanloop maar een proces dat zich doorheen de catechese manifesteert. De ingangen tot de gelovige identiteit zijn die we hoger citeerden kan je daarom “mystagogische” ingangen noemen.

Catechese en evangelisatie

Op diverse wijzen roept het bovenstaande de vraag naar het perspectief van de parochiecatechese op. Is onze catechese conserverend of evangeliserend? Bourgeois noemt drie aspecten van evangelisatie:

1. het evangelie verkondigen opdat mensen het zouden leren kennen en eruit leven
2. invloed uitoefenen op de humanisering van de maatschappij
3. de doorgave van het geloof verzekeren in trouw aan Christus en door diens boodschap opnieuw te vertalen in de tijd
4. de kerk laten geboren worden, gemeenschappen vitaliseren
5. een vorm van initiatie en re-initiatie, waardoor geloof coherent en volwassen wordt

In dit verband is het van belang te wijzen op het belang van de getuige in onze tijd. Onze tijdgenoten worden veel minder door woorden en teksten dan door levende getuigen aangesproken, mensen “qui ont fait l’expérience”.

Evangelisatie wordt in de catechese ook wel vertaald als *missionaire catechese*. Dat missionaire karakter houdt tevens in dat de catechese zich inhoudelijk vooral baseert op de openbaring, christocentrisch is, in de Geest werkt, kerkelijk is in de zin dat zij een act van de levende traditie vormt, en vaak ook de taak van de “eerste verkondiging” op zich neemt.

4.Op zoek naar een catechetische pastoraal of het project van de catechese

Alles wat we tot dusver zegden vormt een samenhang, die we nu proberen te synthetiseren in het begrip *catechetische pastoraal*. De nieuwe tendensen wijzen immers in dezelfde richting. Catechese, zo zegt men, moet steeds meer onderdeel gaan uitmaken van een pastorale strategie. Catechese is geen apart vakje in de parochie, maar een wezenlijk onderdeel van het gehele pastorale handelen. De vormgeving van de catechese hangt samen met deze van de pastoraal.

Het huidige pleidooi is er een van de overgang van zgn. *onderhoudspastoraal* – een pastoraal en dus catechese waarbij men de bestaande zaken probeert te continueren en garanderen – naar

een meer *missionaire pastoraal*, ook op het vlak van de catechese. De missionaire catechese vertrekt van de vaststelling dat mensen vandaag veel meer bewust kiezen voor het geloof en steeds minder vanuit de traditie tot dit geloof komen..

De geloofsweg van mensen wordt daardoor een persoonlijk gebeuren dat eigen begeleiding vereist. Dat betekent dat er een grotere complexiteit verschijnt in de manier waarop mensen tot geloof komen. Dat veronderstelt het groeiende belang van de volwassenencatechese – een belang dat in de meeste landen van West-Europa wordt onderkend, zodat vele bisschoppenconferenties deze tot een prioriteit hebben uitgeroepen.

Dit veronderstelt tevens een nieuwe reflectie op de parochie en haar zelfverstaan. Norbert Mette wijst op het feit dat men nog al te vaak een te beperkte opvatting heeft van de parochie. De wijze waarop zij een plaats van ontvangst en welkom is, de manier waarop men er met elkaar leeft en dit leven ook deelt, de gratuititeit voor elkaar... zijn wezenlijk voor haar catechetische potentialiteit. Een catechetische pastoraal is niet mogelijk zonder een echte pastoraal en dus zonder een echte gemeenschap.

Met A. Fossion, R. Comte, E. Alberich en en A. Binz pleiten we ervoor om deze complexiteit tegemoet te treden met een grotere diversiteit¹⁰. We geven een reeks kansen aan die van zeer brede naar meer expliciete catechese gaan:

- In het publieke domein aanwezig zijn: standpunten innemen, de religieuze cultuur aanbrengen, kunst bevorderen, aanwezigheid in het publieke debat, organisatie van debatten...
- Mensen helpen om hun religieuze vrijheid te gebruiken door informatie over het geloof aan te reiken.
- Impliciete en expliciete catechese in veel bezochte religieuze gebouwen: onthaal, brochures die aangeven hoe de Kerk een levende gemeenschap is, audiovisuele animaties die het cultuurhistorische verbinden met de zinzoektocht van de mens, geleide bezoeken en uitleg van symboliek....¹¹
- Oproepen tot bekering tot het geloof in de levende Christus
- Inleiden in het christelijke leven
  - Catechumenaat
  - Opnieuw inleiden in het geloof van de “herbeginners”
  - geloofscursussen
- Catechese van de ouders naar aanleiding van sacramenten voor hun kinderen
- Catechese in liturgische context: er komen meer en meer initiatieven die een bepaald deel van het liturgisch jaar de eerste tien minuten van de viering catechese geven rond een wezenlijk punt van het geloof. De homilie kan dan korter of wegvallen¹²
- Bijbelgroepen
- “Lecture chrétienne des événements” (Defois)
- Kindercatechese
- Sacramentencatechese (doop-eerste communie -vormsel-huwelijk)
- Catechese voor jonge ouders: deze is gericht op het bespreekbaar maken van de dagelijkse ervaringen en problemen met kinderen en deze in het licht van het evangelie te brengen

---

¹². R. COMTE, *L'avenir des adultes*, in *Lumen Vitae*, 1996, p.80 ; *Catéchèse* 1999, nr.155, p. 58 en 1999,nr. 154, p. 75.

Dit is in veel gevallen een wat verwaarloosde kans voor catechese. Uiteraard mag dit niet overkomen als een overval maar wel als een uitnodiging tot nadenken. Op bedevaartplaatsen en in toeristische gebieden is dit vaak een zeer efficiënte vorm van catechese die bv. in Frankrijk, Spanje en Duitsland meer en meer wordt aangegrepen.

¹³. P. DESSACLES, *Pendant la Messe. Une catéchèse du dimanche*, in *Catéchèse* 2(1999) 65-68.

- Bijeenkomsten rond een bepaald thema (“parcours d’approfondissement”,lett.: verdiepingstrajecten)
- Catechese rond parochievernieuwing
- Vorming tot medeverantwoordelijkheden in de parochiegemeenschap
- Hogere vormen van opleiding (hogere instituten, academisch)

We merken dat de sacramentencatechese slechts één (zij het wezenlijk) onderdeel is van de parochiecatechese. Bovendien verlaat men het strikte indelen van catechese in enclaves. Er komt een meer transversale (dwarsverband) catechese tot stand: de gebieden zijn niet meer zo strikt afgebakend maar lopen door elkaar en worden mee bepaald door de noden van mensen op een bepaald ogenblik.? Dit veronderstelt meteen een catechese die zich weet aan te passen aan nieuwe situaties en vragen en die dus niet enkel zelf bepaalt wat nodig is en wie catechese moet volgen. De begrippen initiatie, intergenerationaliteit, mystagogie, catechumenaat, proposition... zijn hierin geïntegreerd.

Meteen blijkt ook dat deze nieuwe invulling van parochiecatechese zich niet beperkt tot de parochie maar ook bredere verbanden betreft. De differentiatie die men hier aantreft is in deze zin een weerspiegeling van de differentiatie van het doelpubliek. Dit veronderstelt tevens een geïntegreerde pastorale benadering, waarin de diverse niveaus (bisdom, parochies, opleidingen...) samenwerken.

Literatuur

E. ALBERICH - A. BINZ, *Adultes et catéchèse*, Ottawa, 2000.

H. BOURGEOIS, *Théologie catéchuménale*, Paris, 1989.

La catéchèse paroissale. Conditions d’un renouveau. Lumen Vitae 2000, nr. 2

CONFERENCE DES EVEQUES DE LA FRANCE, *Proposer la foi dans la société actuelle. Vers une nouvelle étape. Deuxième rapport présenté par Mgr. C. Dagens*, Paris, 1995.

L’initiation chrétienne. Démarche catéchuménale, Paris, 1991.

G. DEFOIS – A. CANIZARES – M. DEL CAMPO – T. STENICO (ed.), *Evangélisation, catéchèse, catéchistes*, Paris, 2000.

H. DEROITTE, *La catéchèse décloisonnée. Jalons pour un nouveau projet catéchétique*, Bruxelles, 2001.

A. FOSSION e.a., *Adultes dans la foi. Pédagogie et catéchèse*, Paris/Bruxelles, 1987.

A. FOSSION, *Dieu toujours recommencé*, Bruxelles, 1997.

D. HERVIEU-LEGER, *Le pèlerin et le converti*, Paris, 1999.

R. HOUTVELS-MINET, *Il nous parlait en chemin. La catéchèse paroissale : communauté, parole, chemin*, Bruxelles, 1999.

SERVICE DU CATECHUMENAT DE BRUXELLES, *Champs libres pour l'Évangile. L'accompagnement catéchuménal.* Bruxelles, 1993.

THABOR. *L'encyclopédie des catéchistes*, CNER, Paris, 1993.

T. VAN DEN BERK, *Mystagogie: inwijding in het symbolisch bewustzijn*, Zoetermeer, 2000.

J. WESTERHOFF – E. NELSON, *Living the Faith Community*, Minneapolis, 1985.

III.

Aanbevelingen

Wij eindigen deze beide rapporten met een reeks van aanbevelingen.

1. Er is nood aan een visie op parochiecatechese die enerzijds de eigenheid van de verschillende bisdommen respecteert en anderzijds een reeks richtingwijzers uitzet. Daarbij hoort een bredere blik op de nieuwe religieuze situatie in een Europees perspectief (rekening houdend met tendensen op het gebied van de parochiecatechese in andere Europese landen). Dit zou een nieuw elan moeten geven aan de parochiecatechese door een brede reflectie op gang te brengen zowel op het vlak van de inhoud als op het vlak van de concrete organisatie en structuren. (Zie voor een aantal praktische ideeën in deze richting het rapport.)
2. De oprichting van een landelijk bureau voor catechese (Officium Catecheticum) dat landelijke samenwerking opzet met het oog op de doorstroming van landelijke en internationale informatie via studiedagen, workshops rond catechetische thema's en materialen, een tijdschrift en expertise- en documentatiecentrum. Dit bureau kan de taken van de punten 3-10 op zich nemen.
3. Opheffing van de huidige BCK conform de plannen KPH en instelling van een representatieve raad bij het Officium. Hierin zouden naast vertegenwoordigers van de bisdommen ook een aantal experts (mensen van de opleidingen, iemand van de kerkelijke bewegingen, een onafhankelijke buitenstaander). Deze raad kan 3 a 4 keer per jaar samenkomen om zowel informatie uit te wisselen als inhoudelijke onderwerpen te bestuderen. Daarbij geeft deze raad advies aan het officium catecheticum en biedt zij logistieke steun vanuit de bisdommen voor het opzetten van projecten.
4. Het Officium kan samen met de raad onderzoeken welke projecten landelijk ontwikkeld kunnen worden. Hiertoe kan een schrijverscollectief met talent uit de verschillende bisdommen gevormd worden. De bisschoppen kunnen eventueel ook opdracht geven tot het ontwerpen van een catechetisch instrument. Schaalvergroting van de projecten is zeer wenselijk, ook al vanwege distributie en financiën. Het officium legt hiertoe contacten met uitgeverijen.
5. Er is specifieke aandacht nodig voor verschillende ingangen voor catechese. De biografie van de moderne mens is complex en de wegen die hij volgt lopen uiteen. De christelijke cultuur, de liturgie, de dienst aan de wereld, de aanwezigheid in het publieke debat, de media, vormen ingangen tot het christelijke leven. Een zeer brede en nog ongeziene differentiatie van de catechese is gewenst, het isolement waar zij vaak in verkeert in het gelovig en kerkelijk leven moet doorbroken worden, een verbinding met dat leven is nodig. Er is dus behoefte aan een echte catechetische pastoraal. Vanuit deze optie moeten er bijzonder aandacht komen voor herbeginners, catechumenen, pelgrims, gelegenhedencontacten (begrafenissen, bedevaarten, randkerkelijkheid...)
6. Wetenschappelijke reflectie op de parochiecatechese is van belang. De kerkprovincie kan dit stimuleren en zelf ondernemen met het oog op een geïntegreerde en gedifferentieerde catechese. Men kan hierbij denken aan het bevorderen van thesen over dit onderwerp, het opzetten van een reeks catechetische studies in samenwerking met een uitgeverij...

7. Criteria ontwerpen voor de opleiding van een middenkader en interdiocesane instituten daartoe oprichten.. Het concept van Wiccen en Wegen kan nog verder doorgedreven worden. In samenwerking met de commissie opleidingen kan en de academische instituten kan een profiel van de parochiecatecheet opgesteld worden. De rol van en de verhouding tot de priester behoeft verduidelijking en ook de priesteropleidingen zouden meer aandacht moeten geven aan de catechetiek en de landelijke afstemming van hun studieprogramma's terzake.
8. Contact met de academische opleidingen leggen en afstemming zoeken. Er zijn nogal wat onduidelijkheden wij moeten verhelderen. De bisdommen moeten ook duidelijk maken aan de opleidingen welke opleidingen zij wensen met het oog op de taken van de kerkelijk werkers.
9. De verhouding tot de school en het godsdienstonderricht uitklaren en samenwerking met de betreffende instanties zoeken. In het geïntegreerde concept dat wij voorstaan moeten school en parochie tot een samenwerking komen. Catechese en godsdienstonderricht zijn onderscheiden, maar niet gescheiden. In een geïntegreerd model verwijzen ze naar elkaar. De dialoog met NKSR, gedelegeerden en districtscatecheten kan tot stand komen via de in het KPH voor de BCCOJ voorziene raad.
10. Financiële middelen onderzoeken en sponsoring gestructureerd aanpakken. Het Officium kan als project ondersteuning krijgen van sponsors. Dit moet echter gecoördineerd worden vanuit de kerkprovincie; Financieringsmogelijkheden moeten in kaart gebracht en er kunnen joint ventures komen met bestaande uitgeverijen.